142. TIISTAINA 21. MARRASKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys Yhdistyneiden Kansakuntien kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 4601

Hallituksen esitys HE 135/2000 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 9/2000 vp

2) Hallituksen esitys Itävallan kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen hyväksymisestä 4602

Hallituksen esitys HE 141/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 29/2000 vp

3) Hallituksen esitys laiksi tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkinnasta 4602

Hallituksen esitys HE 145/2000 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 10/2000 vp

4) Hallituksen esitys Elintarvikeviraston ja Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen perustamista koskevaksi lainsäädännöksi..... 4602

Hallituksen esitys HE 114/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 11/2000 vp

5) Hallituksen esitys laiksi kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä sekä laiksi rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta 4607

Hallituksen esitys HE 61/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 26/2000 vp

6) Hallituksen esitys laiksi kiinteistöjen ja vuokrahuoneistojen välityksestä 4609

Hallituksen esitys HE 58/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 28/2000 vp

7) Hallituksen esitys laiksi jalometallituotteista 4609

Hallituksen esitys HE 130/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 27/2000 vp

8) Hallituksen esitys laiksi oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta 4609

Hallituksen esitys HE 176/2000 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 11/2000 vp

Ensimmäinen käsittely

9) Hallituksen esitys rautatiekuljetuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4609

Hallituksen esitys HE 81/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 9/2000 vp

10) Hallituksen esitys laiksi satovahinkojen korvaamisesta 4610

Hallituksen esitys HE 86/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 12/2000 vp

11) Hallituksen esitys laiksi oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin annetun lain muuttamisesta 4614

Hallituksen esitys HE 147/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 29/2000 vp

12) Hallituksen esitys laiksi kaivoslain muuttamisesta 4614

Hallituksen esitys HE 148/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 30/2000 vp

13) Hallituksen esitys Teollisen yhteistyön rahasto Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta 4614

Hallituksen esitys HE 170/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 31/2000 vp

14) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta 4615

Hallituksen esitys HE 159/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 8/2000 vp

Lähetekeskustelu

15) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta. 4615

Hallituksen esitys HE 185/2000 vp

16) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain ja vakuutusyhtiölain 8 luvun 1 a §:n muuttamisesta 4615

Hallituksen esitys HE 186/2000 vp

17) Hallituksen esitys vuoden 2001 talousarviota koskevan hallituksen esityksen (HE 109/2000 vp) täydentämisestä 4616

Hallituksen esitys HE 187/2000 vp

18) Hallituksen esitys yritys- ja yhteisötietolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4628

Hallituksen esitys HE 188/2000 vp

19) Hallituksen esitys laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta 4630

Hallituksen esitys HE 189/2000 vp

Mietintöjen pöydällepano

20) Hallituksen esitys eurooppalaista tutkimus- ja teknologiayhteistyöjärjestelmää koskevan puitesopimuksen sekä siihen liittyvän Länsi-Euroopan unionin sekä sen kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä..... 4631

Hallituksen esitys HE 76/2000 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 10/2000 vp

21) Hallituksen esitys laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain liitteenä olevan virvoitusjuomaverotaulukon muuttamisesta 4631

Hallituksen esitys HE 40/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 30/2000 vp
Lakialoite LA 44, 136/1999 vp

22) Hallituksen esitys maaoikeuksien lakkauttamisesta erityistuomioistuimina ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi 4631

Hallituksen esitys HE 86/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 10/2000 vp

23) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain 3 ja 8 §:n muuttamisesta..... 4631

Hallituksen esitys HE 94/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 28/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Eva Biaudet /r
Jan-Erik Enestam /r
Christina Gestrin /r
Satu Hassi /vihr
Susanna Huovinen /sd
Jyri Häkämies /kok
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Tarja Kautto /sd
Ossi Korteniemi /kesk
Valto Koski /sd
Risto Kuisma /rem
Kalervo Kummola /kok
Esko Kurvinen /kok
Henrik Lax /r
Paula Lehtomäki /kesk
Mika Lintilä /kesk
Hanna Markkula-Kivisilta /kok
Raimo Mähönen /sd
Håkan Nordman /r
Outi Ojala /vas
Kalevi Olin /sd
Susanna Rahkonen /sd
Maija-Liisa Rask /sd
Sari Sarkomaa /kok
Hannu Takkula /kesk
Martti Tiuri /kok
Pentti Tiusanen /vas
Anu Vehviläinen /kesk
Pekka Vilkuna /kesk

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Håkan Nordman /r
Kalevi Olin /sd

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

21.11. edustajat
Jan-Erik Enestam /r
Paula Lehtomäki /kesk
Maija Rask /sd

21. ja 22.11. edustaja
Tarja Kautto /sd

21.—23.11. edustaja
Esko Kurvinen /kok

21.—24.11. edustajat
Satu Hassi /vihr
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Risto Kuisma /rem
Henrik Lax /r
Hannu Takkula /kesk
Martti Tiuri /kok
Pentti Tiusanen /vas

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

21.11. edustajat
Hanna Markkula-Kivisilta /kok
Outi Ojala /vas

21.11.—31.12. edustaja
Ossi Korteniemi /kesk

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

21.11. edustajat
Jyri Häkämies /kok
Valto Koski /sd
Raimo Mähönen /sd
Kalevi Olin /sd
Anu Vehviläinen /kesk

Valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaalin toimittaminen

Puhemies: Eduskunnan työjärjestyksen 16 §:n 3 momentin mukaan eduskunta valitsee valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan sen jälkeen, kun virka on ollut haettavana ja valtiovarainvaliokunta on arvioinut hakijoita.

Valtiontalouden tarkastusvirastosta 14 päivänä heinäkuuta 2000 annetun, 1 päivänä tammikuuta 2001 voimaan tulevan lain 10 §:n mukaan pääjohtajan toimikausi on kuusi vuotta.

Kun pääjohtajan virkaan on 16 päivänä lokakuuta 2000 päättyneenä hakuaikana tullut useampia hakemuksia, toimitetaan työjärjestyksen 16 §:n 3 momentin mukaan pääjohtajan vaali.

Ilmoitetaan, että pääjohtajan vaali kuusivuotiskaudeksi 2001—2006 toimitetaan perjantaina 24 päivänä marraskuuta 2000 kello 13 pidettävässä täysistunnossa. Vaali toimitetaan kuten puhemiehen vaali.

Edelleen ilmoitetaan, että edustajille on tänään jaettu ote valtiovarainvaliokunnan pöytäkirjasta, joka sisältää valtiovarainvaliokunnan arvioinnin hakijoista.

Vielä ilmoitetaan, että pääjohtajan virkaa koskeva hakuilmoitus sekä pääjohtajan virkaa hakeneiden henkilöiden hakupaperit ovat nähtävillä eduskunnan kansliassa pääsihteerin huoneessa.

Suuren valiokunnan lausunto Euroopan unionin perusoikeuskirjasta

Puhemies: Ilmoitetaan, että edustajille on jaettu suuren valiokunnan lausunto SuVL 4/2000 vp, joka koskee valtioneuvoston selvitystä Euroopan unionin perusoikeuskirjasta (E 31/1999 vp).

Tämä asia tulee ainoaan käsittelyyn huomenna keskiviikkona kello 14 pidettävässä täysistunnossa.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtioneuvosto on 16 päivänä marraskuuta 2000 päivätyllä kirjelmällään toimittanut eduskunnalle perustuslain 96 §:n 2 momentissa tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 66—69/2000 vp.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle

asian n:o U 66 osalta lakivaliokunnan,

asian n:o U 67 osalta maa- ja metsätalousvaliokunnan sekä

asioiden n:ot U 68 ja 69 osalta liikennevaliokunnan on annettava lausunto.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys Yhdistyneiden Kansakuntien kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 135/2000 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 9/2000 vp

Puhemies: Ensin käydään keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen. Lopuksi päätetään toisessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys Itävallan kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen hyväksymisestä

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 141/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 29/2000 vp

Puhemies: Ensin käydään keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään ainoassa käsittelyssä valtiovarainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen. Lopuksi päätetään toisessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkinnasta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 145/2000 vp
Liikennevaliokunnan mietintö LiVM 10/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys Elintarvikeviraston ja Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 114/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 11/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

[1] **Tanja Karpela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Suomen pyrkimys tehostaa omaa elintarvikevalvontaansa kokoamalla alan toimijoita yhteen virastoon on välttämätön toimenpide. Lisäksi meidän pitää avoimesti nähdä ne vaikeudet, joita kunnilla on talousvaikeuksiensa takia suorittaa niille kuuluvaa valvontaa yrityksissä, maatiloilla ja kaupoissa. Maa- ja metsätalousvaliokunta onkin mietinnössään lausunut seuraavasti: "Vaikka kunnallisen elintarvikevalvonnan resurssit eivät sinänsä liity uuden Elintarvikeviraston ja Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen perustamista koskevaan hallituksen esitykseen, valiokunta pitää tärkeänä, että uusi Elintarvikevirasto huolehtii entistä tehokkaammin kuntien ohjauksesta ja näin osaltaan vaikuttaa niiden toimintaedellytysten paranemiseen."

Suomen korkea elintarvikehygienian taso ja perheviljelmämaatalous ovat olleet takeina sille, että meillä ei ole hinnalla millä hyvänsä pyritty teollisuusmaiseen maataloustuotantoon, jossa vain voitto on tärkeintä. Tähän asti olemme saaneet elää lintukodossa. Mutta tosiasiahan on se ... (Hälinää)

Puhemies (koputtaa): Kehotan edustajia rauhoittumaan!

Puhuja: Mutta tosiasiahan on se, että EU:n yhteiset markkinat ajavat myös meillä maataloustuotantoa yhä tehokkaampaan suuntaan. Jotta viljelijät pysyvät kilpailussa mukana ja pystyvät vastaamaan Keski-Euroopan tehotuotannon haasteeseen, tehostuu täälläkin tuotanto koko ajan. Pelkällä valvonnalla on vaikea estää sitä ke-

hitystä, joka liittyy tehotuotantoon. Tehotuotannossa haetaan mahdollisimman halpoja rehuja, kehitetään eläinten lääkintää, vähennetään ihmistyötä ja lisätään koneiden osuutta tuotannossa. Kaikki tämä lisää riskiä uusien ja uusien luonnolle vieraiden menetelmien käyttöönottoon. Hullunlehmäntauti syntyi tästä tehokkuuden tavoittelusta, jossa terve järki unohtui ja ryhdyttiin syöttämään lehmille lehmiä. Luulen, että tavallinen talonpoika ei olisi sitä tehnyt koskaan itse.

Jos Eurooppa haluaa tulevaisuudessa turvata oman ruokansa terveellisyyden, olisi yhteistä maatalouspolitiikkaa muutettava suuntaan, joka tekee taloudellisesti mahdolliseksi tavanomaisen, luonnonmukaisen maataloustuotannon. Tällainen tavallinen tuotanto ei yksinkertaisesti vain pärjää, jos rinnalla kilpaillaan teollisuusmaisilla ratkaisuilla. Siksi myös tehotuotannolle olisi asetettava rajoja.

EU:n komissio on esittänyt arvionsa, että myös Suomessa saattaisi esiintyä hullunlehmäntautia. Viranomaisemme ovat pitäneet tätä todennäköisyyttä äärimmäisen vähäisenä. Toivottavasti viranomaisemme ovat oikeassa. Se on kuitenkin selvää, että valvontaa on lisättävä. Lisäksi kuluttajien on saatava tarkemmin tietää, missä ja miten kaupassa oleva ruoka on tuotettu. Kuluttajat osaavat kyllä äänestää kukkaroillaan tavanomaisen perheviljelmäpohjaisen maatalouden puolesta, jos vain pakkausten perusteella valinnan pystyvät tekemään.

[2] **Kari Rajamäki /sd:** Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunta on pitänyt erittäin keskeisenä asiana nimenomaan elintarviketurvallisuuden ja nimenomaan myöskin kuluttajien kannalta turvallisuuden, mutta myöskin tuotannon perusehtona elintarvikkeiden laadun puolesta erilaisia toimenpiteitä. Tämä organisatorinen esitys, joka nyt on tämän korkeamman tason organisaatioiden järjestämisestä, ei vielä riitä, vaan tarvitaan myöskin perustasolle, kunnalliselle tasolle lisää resursseja. Meillähän on 90-luvulla laman aikana hävinnyt 100 terveystarkastajan työpanosta perustasolta, jossa EU:n aikana nimenomaan on valvonnan tarve kasvanut.

Haluan vain lyhyesti tuoda esille, että pikaisesti pitäisi tiivistää sosiaali- ja terveysministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön keskinäistä koordinaatiota turvallisuuden lisäämiseksi myös sikäli, että kunnallisten elintarviketutkimuslaboratorioiden ym. toimintaedellytykset turvataan ja että muun muassa kuntien yhteistyö, seutukunnallinen yhteistyö, saisi lakisääteistä velvoitetta. Kunnissa on unohdettu yksilön elinympäristöön kohdistuvan kansanterveystyön merkitys, joka kansanterveyslaissa 1972 oli hyvin tärkeä elementti, ja EU-aika korostaa erityisesti sen puolen asioiden kuntoon saattamista.

[3] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ed. Karpelan puheenvuoron johdosta totean, että hämmentävää tämän viikon tapahtumissa on ollut se, että ainakin meillä maa- ja metsätalousvaliokunnassa on ollut sellainen käsitys, että luujauhoa ei ole Suomeen tuotu sillä tavalla, että olisi ollut epäselvyyttä alkuperämaasta, siis lähtömaasta. Elikkä tämmöinen puliveivaus ja maasta toiseen siirtely, siitä ei ole minkäänlaista vihjettäkään tullut, kun näitä asioita on perätty viime vuosien aikana, jolloin tämä ongelmatiikka on ollut esillä.

Arvoisa puhemies! Kun meillä on olemassa tuolta ajalta, joka on olennainen, 80-luvulta, tarkat tulliasiakirjat siitä, mitä on tullattu, mitä on maahan tuotu ja mitä on maasta viety, olisi erinomaisen paikallaan, että nyt käytäisiin perusteellisesti 80-luvun loppupuolen asiakirjat läpi ja katsottaisiin, mitä maahan on oikein tullut, koska tällä tavalla me pääsemme puhtaan kirjoihin. Uskon, että olemme puhtaan kirjoissa näissä asioissa, mutta että se varmentuisi.

[4] **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Oli paikallaan, että ed. Karpela käynnisti keskustelua tästä organisatorisesta uudistuksesta vähän laajemminkin. Kun valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostossa on kuultu asiantuntijoita, niin on käynyt ilmi se tosiasia, mihin ed. Rajamäki viittasi, että tämä on myöskin resurssikysymys kuntatasolla ja usein maaseutumaiset kunnat ovat taloudellisissa vaikeuksissa ja kuntayhtymät: on vaikeuksia rahoittaa elintarvikevalvontaa.

Arvoisa puhemies! Laajemmin on todella kysymys siitä, että äärimmilleen viedyn tehotuotannon, jota Keski-Euroopassa on ollut, yksi ilmentymä ovat olleet nämä ongelmat, joita on sitten ollut elintarvikkeiden puhtaudessa, erittäin vakavatkin ongelmat. Minäkin uskon, että Suomessa ei ole vaaraa hullunlehmäntaudista, mutta meidän on tärkeätä hyvin tiukasti valvoa omaa kansallista etuamme näissä kysymyksissä.

[5] **Kari Rajamäki /sd:** Arvoisa puhemies! Bse- ja hullunlehmäntautiin liittyvät epäilykset muun muassa Suomen osalta, mitä liittyy tänne tapahtuneeseen tuontiin, on perusteellisesti selvitettävä. Ed. Pulliaisen lailla olen samaa mieltä. Lisäksi haluan muistuttaa, että 94, kun maa- ja metsätalousvaliokunta laati EU-jäsenyyteen liittyviä neuvottelutavoitteita ja -ehtoja, Suomen maa- ja metsätalousvaliokunnassa me, osin kotimaista ja ulkomaista ärsytystä ja myöskin kielteistä palautetta saaden, asetimme erittäin tiukat vaatimukset tältä osin jäsenyydelle, että Suomeen ei saa tuoda juuri bse-tautiin liittyvien uhkien takia raaka-aineita eikä lihaa Englannista. Tästä eräät tekivät jopa johtopäätöksen, että maa- ja metsätalousvaliokunta on torpedoimassa meidän EU-jäsenyytemme. Nyt näemme tänä päivänä, että näitä ehtoja ei voi pitää jälkeenpäin ajatellen ollenkaan kohtuuttomina vaan erittäin kaukonäköisinä ja viisaina. Sehän oli Suomen eduskunnalta selkeä linjaus. Tätä samaa tarkkuutta tullaan tietysti vaatimaan jatkossakin erilaisten uhkien osalta. Tältä osin on syytä kyllä poistaa Suomen kotieläintuotannon ja työvaltaisen maatalouden kohdalta pienetkin epäilykset, koska Suomen tuotantorakenteen huomioon ottaen me emme kestä epävarmuuden ja epäluottamuksen aikaansaamista Suomen maataloutta kohtaan, koska silloin nimenomaan tämä selkäranka katkeaa hyvin vakavalla tavalla.

[6] **Timo Kalli /kesk:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevan lain tarkoitus on koota ja tehostaa yhteen niitä voimavaroja, joita meillä on, eli maa- ja metsätalousministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja KTM:n osalta. Mitä tulee itse perustuotantoon, meillähän jalostuksen ja tuottajien välillä on olemassa laatusopimukset, jotka velvoittavat tiukkaa omavalvontaa, ja näin tämän ketjun alkupää toimii. Sen lisäksi Suomessa on olemassa Eläintautien torjuntayhdistys, joka pitää listaa ja julkaisee sen jatkuvasti ilmestyvässä Maaseudun Tulevaisuudessa. Ne rehunvalmistajat, jotka ilmoittavat, että heidän rehunsa on tautivapaata, antavat sen kuvan ostajalle, että kun ostat näitä tuotteita, niin voit olla varma siitä, että täällä ei ole olemassa eläinperäisiä taudinaiheuttajia. Ainakin itse uskon, että Suomessa nämä asiat ovat suhteellisen hyvin, eikä tässä ole vastakkain tehokkaammin tuottava tila tai luontaista tuotantotapaa käyttävä tila.

[7] **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Toivottavasti tällä esityksellä päästään siihen tilanteeseen, että myöskin tuottajat voivat luottaa siihen, että se on varmasti tutkittua alkuperää ja oikeaa tietoa, mitä rehut yleensä sisältävät. Joskus on kohtuuton ajatus, että joutuisimme tuottajina tutkimaan ja tutkituttamaan, mitä ostorehut ovat sisällöltään. Tässä tulee se eteen, että Suomessa pitää tietojärjestelmän pelata niin nopeassa aikataulussa myöskin tullitilastojen puolelta, että saamme tietää, mistä ovat tulleet, jos tulee jotakin epämääräistä rehustusta. Toivotaan, että näin ei tapahdu. Tällä lailla varmasti pystytään näitä myöskin edesauttamaan.

[8] **Jari Koskinen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Uusi aloittava virasto on aivan uusien ja erilaisten haasteiden edessä kuin aikaisemmin. Kärjistäen voisi varmaan sanoa, että ehkä enää ei tarvitse niin kauheasti tuijotella päiväyksiä vaan keskittyä paljon olennaisempiin asioihin. Olennaista on yhteistyö eri viranomaisten kanssa. Niin kuin juuri kuultiin, tullilla on erittäin merkittävä rooli, kauppa- ja teollisuusministeriöllä on tärkeät tehtävät ja maa- ja metsätalousministeriöllä on tärkeät tehtävät. Toivottavasti uusi organisaatio pystyy toimimaan kaikkien eri tahojen kanssa saumattomasti.

Huolestuttavaa tämän päivän uutisissa on se, että hullunlehmäntaudista saattaa tulla Suomellekin melkoiset kustannukset. Jos Suomessa kaikki naudat jouduttaisiin tarkistamaan, lasku olisi ehkä 180 miljoonaa markkaa. Se olisi täysin aiheeton ja kohtuuton ainakin suomalaisille maanviljelijöille. EU:ssakin pitäisi päästä pidemmälle siinä ajatusmallissa, että aiheuttaja maksaa kaikki ne kustannukset, jotka koituvat niistä töistä, joita aiheuttajat ovat tehneet huolimattomuudellaan.

Ed. Nordman merkitään läsnä olevaksi.

---

[9] **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin on todettu, lakiuudistuksen tavoitteena on tehostaa meidän elintarvikevalvontaamme. Siinähän Suomi on perinteisesti onnistunut ja elintarvikkeemme ovat puhtaita.

Ed. Karpela nosti esiin sen, kuka keksikään syöttää eläimille eläimiä. Luujauho on ollut pitkään eläinrehua ja sitä on käytetty, mutta onneksi nyt viime vuosikymmenen sen tuonti on kielletty. Oikeastaan yhtyisin ed. Pulliaisen esitykseen. Kun meillä on tarkat tullilistat, ne käytäisiin lävitse ja voitaisiin todella varmistua, että meille ei ole tullut eläinten rehuja sellaisista maista, jotka ovat epäilyksen alla, jotta mahdolliselta kustannukselta, jonka EU on asettamassa meille sillä, että kaikki eläimet testattaisiin, voitaisiin välttyä ja epäilykset myöskin voitaisiin hälventää.

[10] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käyty keskustelu hallituksen esityksestä 114 on erittäin tarpeellinen. Euroopassa ja laajemmaltikin maailmassa on huoli taudista, joka tunnetaan hullunlehmäntautina. Se on yksi esimerkki. Näitä on toki muitakin, ehkä ei näin vakavia, mutta muitakin tautiepidemioita liikkuu ja uusia saattaa puhjeta. On erittäin tärkeää, että meillä valvotaan tänne tuotavien elintarvikkeitten alkuperä kuten myös tänne tuotavien rehujen alkuperä. On kansalaisten parissa paljon epäilyjä, että kaikkiin merkintöihin, joita tuotteissa on, ei voida luottaa vaan niitä kaikin tavoin on saatettu kuljettaa eri maiden kautta eivätkä merkinnät ole yhtä totuuden kanssa. Samoin kunnille tulisi antaa riittävät resurssit tämän tärkeän sektorin hoitamiseen.

[11] **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa puhemies! Yksi tärkeimpiä seikkoja siinä, kun puhutaan elintarvikkeiden valvonnasta ja niiden turvallisuudesta, on huolehtia perustuotannon, perusmaatalouden, oli se sitten traditionaalista tai luonnonmukaista, kannattavuudesta. Silloin siellä on myöskin sen harjoittajilla motivaatio huolehtia, niin kuin Suomessa erittäin tunnontarkasti huolehditaan, siitä turvallisuudesta, joka meille jokaiselle kuluttajalle on erinomaisen tärkeä.

Toinen asia, joka on ihmetyttänyt valvonnassa, on se, että meillä kaupassa on selkeästi alkuperämerkinnät, mutta sitten kun me menemme ravintolaan syömään, meillä ei olekaan alkuperämerkintöjä niissä tuotteissa millään lailla. Ainoastaan omassa aktiivisuudessamme on se, haluammeko tietää, mistä lihatuote tai mikä tahansa elintarvike on tullut. Näin ollen tässä lainsäädännössä on edelleenkin korjaamisen varaa. (Eduskunnasta: Jos tietää, missä ravintolassa se on tehty!) — Niin, no sekin on vielä, aivan oikein.

Elintarvikevirasto ja tämä yhteenkokoaminen varmasti tuovat tälle asialle sitä kattoa, mitä me haluamme elintarvikevalvonnan ja sen tulokselliisuuden takia aikaansaada.

[12] **Juha Korkeaoja /kesk:** Arvoisa puhemies! EU-jäsenyyden myötä kun siirryimme eurooppalaisille yhteismarkkinoille, muuttui elintarvikevalvonnan tilanne oleellisesti. Siihen asti oli rajavalvonta ollut se tapa, jolla tuontielintarvikkeita ja tuontiraaka-aineita valvottiin. Nyt tällä esityksellä itse asiassa aika monta vuotta jäsenyyden toteutumisen jälkeen kootaan yhteen EU-ajan tuontivalvonta ja tehostetaan sitä sille tasolle kuin asian tulee olla. Mutta samaan aikaan meillä on menossa prosessi, jossa Wto-neuvottelujen puitteissa avataan elintarvike- ja rehumarkkinoita entistä enemmän globaalitasolla. Tämä asia on se, joka herättää keskustelua tai jonka pitäisi herättää keskustelua siitä, voidaanko elintarvikkeiden globaalimarkkinoiden olosuhteissa millään tavalla valvoa riittävästi esimerkiksi rehuraaka-aineiden alkuperää ja niiden laatua. Oma käsitykseni on, että tämä on yksi näkökohta, joka tulisi ottaa huomioon silloin, kun Wto-neuvotteluissa käsitellään elintarvikevalvontaa. Olisin sillä kannalla, että tällaiset alueelliset järjestelyt olisivat elintarvikemarkkinoiden kyseessä ollen parempi ratkaisu kuin täysin vapaat globaalit markkinat.

[13] **Tanja Karpela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Maatalousministerit kokoontuessaan tämän viikon tiistaina Brysselissä totesivat, että EU ei ainakaan vielä ota käyttöön pakollisia testejä hullunlehmäntaudin varalta kaikille yli 30 kuukauden ikäisille naudoille eikä lihaluujauhojen käyttöä sikojen ja kanojen rehuna kielletä. Mielestäni on äärimmäisen hyvä asia, että maa- ja metsätalousvaliokunta on mietinnössään kiinnittänyt huomiota ruoan turvallisuuteen. Pidän kuitenkin kummallisena sitä, että EU:ssa on siis aikaisemmin todettu, ettei lehmää lehmälle voi syöttää, mutta lihaluujauhoa voi vastedes syöttää kanoille ja sioille. Siitä syystä hallituksen esitys on hyvä, tavoitteiltaan äärimmäisen hyvä, jotta valvontaa voimme tehostaa.

[14] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Suomeen tuodaan, niin kuin on todettu, li-

haa Euroopasta, ja tänne on rekkaliikennettä, millä lihaa tuodaan, ja kukaan ei tiedä, mistä se on lähtöisin. Kunnissa, joihin ne tuodaan, ei ole resursseja lihoja tutkia, ovatko ne ihmisille soveltuvia elintarvikkeita. Ennen kaikkea niitä levitetään ravintoloihin, ja se on huono asia.

Olen tehnyt asiasta aloitteen viime vuoden puolella, että ravintoloille ja suurtalojen ruokaloille tulisi olla pakko kertoa, mistä liha on peräisin, onko se Suomesta vai ulkomailta. Tähän olisi mielestäni kiireellisesti tehtävä laki.

15 **Jukka Vihriälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt kun toisessa käsittelyssä käsittelemme uutta lakia Elintarvikevirastosta, joka on erittäin perusteellinen ja välttämätön, samanaikaisesti käy keskustelu hullunlehmäntaudista taas kiivaana Euroopassa. Nyt on tullut myös ajatuksia siitä, että tautia saattaa piilevänä esiintyä Suomessa. Mielestäni tämä johtaa, jos keskustelu jatkuu kovin pitkään, siihen että meillä myös kotimaisen naudanlihan tuotanto ja kulutus saattaa hyvin helposti vähentyä. Mielestäni tähänkään ei tällä hetkellä ole riittäviä perusteita. Kuten keskustelussa on ilmi tuotu, sekä maa- ja metsätalousministeriön että myös muiden valvontaviranomaisten pitäisi nyt nopeasti leikata siivet niiltä huhuilta, että Suomessa saattaa olla hullunlehmäntautia, ja päästäisiin normaaliin päiväjärjestykseen.

16 **Seppo Kääriäinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Hallituksen suunnitelma on paikallaan ja kannattamisen arvoinen. Yhtä tärkeää oli myös se, että ed. Karpela viritti tässä yhteydessä keskustelun ruoan ja rehun puhtaudesta. Suomessakin on nyt syntynyt epäilyksen poikanen siitä, että hullunlehmäntautia voisi latenttina piileskellä tässä maassa. Epäily on syntynyt, ja sen takia tähän pitäisi saada selvyys, joka katkaisee tällaiset epäilyt ja pelot. Jos tässä voidaan edetä ed. Pulliaisen kartoittamaa tietä, hyvä on, jos se antaa asiaan kuluttajia ja kansalaisia vakuuttavan vastauksen.

Tämä on niitä harvoja asioita, missä olen hyvin voimakkaan kontrollin ja valvonnan kannalla. Kaikki asiat eivät ratkea kontrollilla, mutta tässä kannattaa välttää pihistelemistä. Kaikessa, missä voidaan ulkoa tuotavaa ruokaa ja rehua syynätä tarkkaan, ei kannata pihistellä vaan pitää olla kontrollivoimaa asiaa hoitamassa.

Kysymys on myös siitä, mitä ed. Karpela puheenvuoronsa loppupuolella totesi maatalouden harjoittamisen linjasta. Perheviljelmä toteutettuna on tässäkin turvallisin tuottamisen muoto. Mitä lähempänä tuotetaan ja jalostetaan kuluttajaan nähden, sitä varmemmalla pohjalla tässä asiassa ollaan.

17 **Mirja Ryynänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Minäkin halusin puuttua asian käsittelyn yhteydessä juuri harjoitetun maatalouspolitiikan linjaan.

Suomihan on Euroopan unionissa hyvin vahvasti ajanut ympäristöystävällistä perhemaatalouden linjaa, hyvin korkeita standardeja, tehokasta elintarvikevalvontaa, ja tämä on osoittautunut oikeaksi linjaksi. Kuluttajien huoli äärimmilleen viedyn tehomaatalouden seurauksista on aiheellinen. Mutta samalla on tietysti hyvin voimakkaasti torjuttava kaikenlaisen hysterian luominen asian kohdalla. Suomessa siihen ei varmasti ole mitään syytä, joskin valvontaan on resursseja lisättävä, niin kuin on vaadittu ja myös tullitilastojen tarkkaa läpikäymistä.

Minusta viimeaikaiset tapahtumat vain vahvistavat sitä, että Suomen ajama linja niin EU:ssa kuin laajemmin EU:n linjana Wto-neuvotteluissa on ollut täysin oikea ja siitä on vain tiukasti pidettävä kiinni eli maatalouspolitiikan pitää olla kestävän kehityksen mukaista, ympäristöystävällistä, niin että kuluttajat voivat luottaa elintarviketuotteisiin, niitten turvallisuuteen ja puhtauteen.

18 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Vielä jälkikäteiskontrollista. Ed. Kääriäisen julki tuomaan perimmäiseen tavoitteeseen voin lämpimästi yhtyä.

Jos ajatellaan, kumpi tie on meidän kannaltamme halvempi ja samalla vakuuttava, onko se se, että tehdään 180 miljoonalla markalla testejä, jotka testit ovat vielä kaiken lisäksi epävarmoja? Se on yhden firman testimenetelmä, joka on vielä kaiken lisäksi epävarma. Toinen vaihtoehto, että käydään tullitilastot tarkoin läpi. Tokihan jälkimmäinen on erittäin paljon halvempi. Sillä tavalla voidaan osoittaa, että se on siis mahdotonta, kuten todennäköisesti on, että meille olisi tullut.

Mikä koskee, ed. Karpelalle, kanoja ja sikoja, nyt on vain niin, että bse, hullunlehmäntauti, on

nautojen tauti eli prioni leviää sitä kautta myös ihmiseen. Siinä suhteessa olemme turvallisemmilla vesillä kanojen ja sikojen syömisen puolella kuin nautapuolella.

19 **Eero Lämsä /kesk:** Arvoisa puhemies! On tietysti erittäin tärkeää, että meillä tutkitaan ihan todella tarkkaan, onko mahdollista, että meilläkin voisi hullunlehmäntautia esiintyä. Se on mahdollisimman nopeasti selvitettävä.

Arvoisa puhemies! Puutun kuitenkin elintarvikevalvontaan mutta lähinnä kuntien resurssien osalta. Sehän on ollut meillä esillä myös kyselytunnilla. Kun valiokunnassa asiaa käsiteltiin, tuli tosiaan esille se, että kuntien suorittaman elintarvikevalvonnan ohjauksen tarvetta ovat kasvattaneet kuntien resurssivaikeudet sekä lisääntyneet tehtävät hyvinkin monelta osin. Perusteltu huoli kunnallisen elintarvikevalvonnan voimavaroista tulikin esille asiantuntijakuulemisessa. Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon ja elintarvikevalvonnan voimavarat ovat vähentyneet hyvin voimakkaasti 90-luvulla. Selvitysten mukaan henkilöstö on vähentynyt 30, jopa 40 prosenttia vuoden 88 tasosta. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että uusi Elintarvikevirasto huolehtii entistä tehokkaammin kuntien ohjauksesta ja näin osaltaan vaikuttaa niiden toimivuuteen elintarvikevalvonnan osalta.

20 **Timo Kalli /kesk:** Arvoisa puhemies! Elintarviketurvallisuus on vakava asia. Minusta ed. Kääriäisen esittämään vaatimukseen, että me voimme vakuuttaa kuluttajan, voidaan vastata kahdella tavalla: toisaalta pitämällä yllä laadukasta kotimaista tuotantoa, joka pitää sisällään perustuotannon ja jalostuksen, mutta toisaalta vaikuttamalla sisämarkkinoilta Suomeen tulevaan raaka-aineeseen. Kun se saapuu ensisaapumispaikkaan, sen kunnan tai kuntayhtymän terveystarkastajan pitäisi suorittaa valvonta. Käytännössä, kun rekka tulee tänne, se poikkeaa esimerkiksi 20 ravintolaan, ja kunkin kunnan terveystarkastajan pitäisi tulla tänne ensisaapumispaikkaan ja todeta laatu. Tämä valitettavasti ei toimi. Tätä ilmeisesti ed. Lämsäkin tarkoitti, että näitä voimavaroja, kunnallisia terveystarkastajia, tarvittaisiin niin paljon, että aina kun kysytään, viranomainen on paikalla ottamassa näytteen ja toteamassa, täyttääkö tämä ne kriteerit, joita Suomen elintarviketurvallisuus edellyttää.

21 **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Minunkin mielestäni on paikallaan, että Suomeen rakennetaan oma Elintarvikevirasto. Mutta olisin sitä mieltä, että kuitenkin keskusliikkeiden ja lihanjalostustuottajien omavalvontaa pitää Suomessa tehostaa. Eli kun keskusliikkeet ostavat ulkomailta lihaa ja eineksiä, niiden tulisi suorittaa omavalvontaa. Ei riitä, että Elintarvikevirasto Tullilaboratorion kanssa yhdessä suorittaa sitä, samoin kunnat ja kuntayhtymät kuitenkin. Mutta ennen kuin lasketaan liikkeelle nämä elintarvikkeet, niin niistä pitää vastata nimenomaan sen myyjän.

Keskustelu päättyy.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä sekä laiksi rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 61/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 26/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 6) asiasta.

Keskustelu:

1 **Tanja Karpela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä koskee siis päiväjärjestyksen asiaa n:o 6.

Hallituksen esitys kiinteistöjen ja vuokrahuoneistojen välityksestä on ainakin vuokra-asunnon hakijoiden kannalta erittäin tarpeellinen. Kova vuokra-asuntopula on saattanut asuntojen hakijat hyvin heikkoon asemaan, missä erilaisten välitysliikkeiden on ollut mahdollista periä kohtuuttomilta tuntuvia välityspalkkioita asunnontarvitsijalta.

Asuntojen myynnin puolella on ollut maan tapa, että myyjä maksaa välittäjälle palkkion.

Myyjä pystyy jopa vähän kilpailuttamaan välittäjiä. Jostain syystä vuokra-asuntojen välittämiseen on pesiytynyt päinvastainen tapa, ja asuntojen hakijat eivät ole voineet olla edes varmoja siitä, saako asunnon vuokralle se, joka ehkä maksaa välittäjälle eniten. Asunnonhakijat ovat kilpailutilanteessa keskenään eivätkä he pysty kilpailuttamaan välittäjiä. Päinvastoin välittäjät saattavat kilpailuttaa hakijoita sillä, kuka maksaa eniten.

Hallituksen esitys pyrkii korjaamaan tätä epäkohtaa siten, että se, joka tekee toimeksiannon välittäjälle, maksaa palkkion. Lisäksi säädetään, että välityspalkkion on oltava kohtuullinen. Palkkion kytkeminen toimeksiantoon on sinällään looginen, mutta hallitus ja ilmeisesti myöskään talousvaliokunta eivät ole pohtineet, mitä käytännön elämässä saattaa tapahtua. Laki antaa mahdollisuuden siihen, että vuokravälityksessä yleistyy tapa, jossa asunnon omistajat vain saattavat eri välittäjille tietoon asuntonsa tai sen, että heiltä voi kysellä, sattuisiko olemaan vapaita asuntoja tarjolla. Tämän seurauksena asunnon omistajien puolelta ei olisi edes virallisesti tarjolla olevia asuntoja, ellei joku ryhdy niitä toimeksiannon perusteella kyselemään.

Eli vuokralainen saisi tietoa vapaista asunnoista vain antamalla ja maksamalla toimeksiannon. Sen saatuaan välittäjä ryhtyy tutkimaan rekistereistään, kenelle soittaa. Näen tässä selvän porsaanreiän, jota käyttämällä asunnon hakijan asema ei muutu kuin siltä osin, että laki säätää välityspalkkion kohtuulliseksi.

Hallituksen esityksen perusteluissa tätä riskiä yritetään vähentää. Perusteluissa muun muassa todetaan, että vuokra-asunnon hakijalta ei voida edellyttää toimeksiantosopimuksen tekemistä saadakseen nähdä listan tarjolla olevista asunnoista. Edelleen perusteluissa katsotaan, että vasta juuri ennen vuokrasopimuksen solmimista tehty toimeksiantosopimus ei olisi tämän lain tarkoittama. Mutta välittäjä mielestäni saattaa kiertää nämä rajaukset yksinkertaisesti sillä, että sillä ei ole valmista listaa vapaista asunnoista.

Huomaan, että talousvaliokunta on mietinnössään viitannut tulkintavaikeuteen todetessaan seuraavaa: "Käytännössä säännöksen soveltamisessa saattaa ilmetä epäkohtia, jotka voivat koitua vuokra-asuntoa hakevien rasitteeksi." Tämän vuoksi valiokunta korostaakin tarvetta seurata uuden lain vaikutuksia.

Uuden lain myönteisiin puoliin kuuluu myös se, että rahastaminen palvelumaksunumeroilla kielletään. Kun on kova asuntopula, on jo siitä saanut kannattavan liiketoimen, että myy minuuttitolkulla ei-oota maksunumerossa.

Arvoisa rouva puhemies! Hyväkään välitystoimintaa säätelevä laki ei poista itse tärkeintä epäkohtaa: huutavaa pulaa vuokra-asunnoista. Viime päivien uutiset kertovat siitä, että Pääkaupunkiseudullakin valtion tukemien noin 6 000 vuokra-asunnon rakentamistavoitteesta jäädään tänä vuonna useita tuhansia asuntoja. Miten tavoitteet ja ennusteet voivat epäonnistua näin pahoin asiassa, jonka tärkeyttä on korostettu kerta toisensa jälkeen?

[2] **Oikeusministeri Johannes Koskinen:** Arvoisa puhemies! Ed. Karpela kiinnitti siihen asiaan huomiota, joka asiaa valmistelleessa työryhmässä oli riitaisin: mitenkä tuo palkkio jaettaisiin osapuolten kesken? Siitä tehtiin kolme erilaista esitystä. Tässä hallituksen esityksessä päädyttiin siihen, joka on varmimmin lähimpänä vuokralaisen etua tai suojaa parhaiten vuokralaista, joka on heikoimmilla vuokra-asuntomarkkinoilla.

Samassa yhteydessä todettiin, että siinä saattaa syntyä tämän tyyppisiä ongelmia, joihin ed. Karpela viittasi, mutta sitä varten jo hallituksen esityksen perusteluissa todettiin, että asiaa pitää seurata ja siihen puuttua, jos löydetään vielä onnellisempi malli, joka tällaisetkin väärinkäytökset poistaa. Todellista on se, että kohtuullisuusrajaus poistaa epäkohtia ja tuo mahdollisuuden myös kuluttajaviranomaisille puuttua epäterveisiin ilmiöihin vuokra-asuntomarkkinoilla tämän uuden lain perusteella.

[3] **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Talousvaliokunta teki yksimielisen mietinnön siitä, että välityspalkkio maksetaan vain kerran ja sen maksaa toimeksiantaja. Toimeksiantaja voi olla vuokranantaja, vuokraaja tai kiinteistön- tai asunnonvälittäjä. Kokoomus yritti saada semmoisen parannuksen tähän, että välityspalkkio maksetaan vain kerran sopimuksen mukaisesti ja se peritään joko vuokranantajalta tai vuokraajalta, mutta keskusta vastusti jyrkästi tämmöistä järkevää esitystä. Minun mielestäni lain korjaus on kuitenkin erittäin hyvä parannus, ja uskon, että kaikki ovat tyytyväisiä, niin vuokranantaja kuin vuokraajakin, nykytilanteeseen.

4 **Tanja Karpela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Edellä mainittuihin epäkohtiin liittyen, kuten puheessani jo aikaisemmin totesin, on äärimmäisen tärkeää, aivan kuten ministeri aikaisemmin totesi, että uuden lain vaikutuksia seurataan, ja näin myös tietääkseni yksimielisesti valiokunta on myös todennut.

5 **Juhani Sjöblom /kok:** Arvoisa puhemies! Niin kuin ed. Kuosmanen sanoi, tästä kiistellystä kohdasta käytiin pitkään keskustelua valiokunnassa, ja kyllä keskustan edustajat olivat hallituksen esityksen takana tiukasti.

Keskustelu päättyy.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi kiinteistöjen ja vuokrahuoneistojen välityksestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 58/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 28/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi jalometallituotteista

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 130/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 27/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 176/2000 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 11/2000 vp

Puhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys rautatiekuljetuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 81/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 9/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

1 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Käytän tämän puheenvuoron siitä syystä, että meillä on esimerkki siitä, kuinka ratkaisevaa mietinnön sisällölle on se, missä valiokunnassa mietintö valmistuu.

Tässä rautatiekuljetuslain muutoksessa käsitellään muun muassa korvausvastuun enimmäismääriä tavarankuljetuksessa. Liikennevaliokunta antoi lakivaliokunnalle tästä lausunnon, jossa se totesi, että enimmäiskorvauksen pitäisi olla sama sekä tie- että rautatiekuljetuksissa. Juuri tähän samaan ehdotukseen oli päätynyt aikoinaan

tätä lakiesitystä valmistellut työryhmä. Jotta päästäisiin samaan tulokseen, siinähän on olemassa kaksi tietä, jos ne ovat erisuuruisia: toista nostetaan ja toista lasketaan tai toisin päin. Eli vaihtoehtoja on olemassa tähän tulokseen pääsemiseksi.

Sitten täytyy toteuttaa kohtuusharkinta siitä, onko jokin muutos, tämmöinen justeeraus, ongelmallinen toiselle näistä elinkeinonmuodoista, kuljetusmuodoista, sillä totuushan on se, että rautatie- ja maantiekuljetukset kilpailevat toistensa kanssa. Sillä tavalla täytyisi olla myöskin korvausvastuitten osalta samalla viivalla. Siis liikennevaliokunta lähti yhdenvertaisuusperiaatteesta ja katsoi, että enimmäiskorvausten pitäisi olla samat tie- ja rautatiekuljetuksissa.

Lakivaliokuntapa ei hyväksynytkään tätä vaan päätyi siihen tulokseen, että hallituksen esitys on oikeassa, ehdotus on oikeassa. Nyt rautatieyrityksen enimmäiskorvausvastuu olisi 150 markkaa kilolta ja tierahdin kuljettajan vastuun enimmäismäärä olisi 120 markkaa kilolta. Jos olen oikein ymmärtänyt tämän mietinnön, ei olisi ollut edellytyksiä lakivaliokunnan mukaan samankaltaistamiseen sen takia, että "Ehdotettua suuremman korotuksen tekeminen kerralla ei olisi tiekuljetusyritysten kannalta kohtuullista". Toisaalta rautatiekuljetusten kohdalla alentaminen ei olisi taas ollut kohtuullista sen takia, että alennus olisi tuntunut liian suurelta.

Arvoisa puhemies! Tässä olisi tehnyt mieli äänestyttää tästä asiasta. Jos pyydetään asiantuntijavaliokunnalta lausuntoa, joka perustelee näkemyksensä kansainvälisellä ja lain alkuperäisellä valmisteluperusteella, se pitäisi ottaa vakavasti huomioon eikä keksiä erityisiä puliveivauskonsteja sille, että on toista mieltä. Katson kuitenkin, että olkoon nyt sitten näin. Silloin perustan sen siihen, että kun lakivaliokuntakin on sitä mieltä, että myöhemmin voidaan tehdä muutoksia. Totta ihmeessä voidaan tehdä. Tehdään sitten myöhemmin muutoksia!

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

10) Hallituksen esitys laiksi satovahinkojen korvaamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 86/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 12/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 12. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

[1] **Kari Rajamäki /sd:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva satovahinkolain uudistaminen ei sinällään sisällöllisesti merkitse kovin suurta muutosta. Periaatteessa siinä jatketaan voimassa olevaa lakia. Enemmänkin on kyse siitä, että yhteensovitetaan satovahinkojen korvaamista koskevia määräyksiä ja järjestelmää muussa maataloudessa sovellettavien tukijärjestelmien kanssa. Tästäkö johtunee myös se suurin ongelma, johon keskeisesti aion puuttua.

Ensinnäkin maa- ja metsätalousministeriön lainsäädännön valmistelussa olen useita vuosia jo ennen EU-jäsenyyttä joutunut kiinnittämään huomiota siihen, että maa- ja metsätalousministeriö tuntuu omaavan pätevyyden myöskin lainsäädännön oikeudellisen puolen arviointiin hyvin laajassa skaalassa huolimatta siitä, että sillä ei varsinaisesti valmistelussa ole siihen aina ollut edellytyksiä. Liian vähän on käytetty vuorovaikutusta oikeusministeriön kanssa. Jo 94 lainsäädännössä, joka oli hyvin tärkeätä lainsäädäntöä ja jossa ikään kuin rahastettiin kuin viimeistä päivää ennen EU-jäsenyyttä erilaisilla tavoilla silloisen Ahon hallituksen toimesta, ei esimerkiksi toimitettu lainvalmisteluosaston tarkastustoimistoon lainkaan keskeisiä lakeja tarkastettavaksi. Tässäkin yhteydessä, tässä satovahinkolaissa, jota nyt käsitellään, edelleen oikeusministeriön käyttäminen valiokuntakäsittelyn aikana on myönteisesti tarkentanut eräitä lain pykäliä, erityisesti viljelmäkohtaisen satovahinkokorvauksen määrittelyä ja eräitä muita kohtia. Lain valmistelussa ministeriön osalta on syytä toivoa, että jatkossa tämä puoli paranee, niin kuin on toisaalta myös vakuutettu.

Se asia, jonka takia, arvoisa puhemies, haluan puhua ja jonka takia tähän on sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton vastalause jätetty, koskee sitä, että suomalaisessa maatalouden tukilainsäädännössä on erikoinen perinne, se on "voi"-perinne. Voi kuuluu tietysti maatalouteen ja se on keskeinen, hyvä tuote. Mutta eräissä korvausten takaisinperintäasioissa perinteisesti meillä käytetään "voidaan"-sanaa myös tapauksissa, joissa asianomainen korvauksien ja tuen saaja on tarkoituksella saadakseen hänelle kuulumatonta etuutta antanut vääriä tietoja saadakseen taloudellista etua veronmaksajien rahoista. Siis tällaisissakin tapauksissa lainsäädäntö käyttää ilmaisua "voidaan" periä osittain tai kokonaan takaisin. Onko meillä sosiaalietuuksien väärinkäytössä tai muussa lainsäädännössä mitään harkintaa? Nehän peritään automaattisesti takaisin.

Tältä osin hallituksen esityksessä sekä myös valiokunnan mietinnössä keskustan, kokoomuksen ja muiden enemmistö halusi säilyttää tulkinnallisuuden ulottamisen tapauksiin, joissa korvauksen hakijan puolella on tahallisesti — niin kuin laki, sanoo tahallisesti — myötävaikutettu vahinkoon. Ei näin, hyvät ystävät, voi tilanne olla.

Tietysti harkintaa tarvitaan kyllä maatalouden byrokratia ja monimutkaisuus huomioon ottaen toki monessa muussa suhteessa. Siksi mielestämme myöskin on luonnollista, että kohtuutta ja harkintaa tarvitaan juuri tästä syystä esimerkiksi aikatauluihin ja jopa huolimattomuuteen liittyvissä tulkinnoissa. Mutta silloin, kun on kyseessä tahallisuus taloudellisen edun aikaansaamiseksi, minä en ymmärrä. Minusta tässä olivat, jos ajattelee maanviljelijän etujen puolustamista, paavia paavillisempia heidän edunvalvojansa, koska en usko, että tavoitellaan tällaisen kuvan välittymistä, että kyseessä voisi olla hakemis- ja käsittelyjärjestelyn tarkoituksellinen sellaisena säilyttäminen, että se loisi tosiaan epäilyksiä tukikäytäntöjen soveltamisesta. Se ei ole suomalaisen maatalouden eikä maanviljelijän imagon kohennuksen kannalta paras mahdollinen tapa viestittää myöskään näinä aikoina, jolloin keskustellaan muistakin maatalouden tarpeellisista selviytymisen tukemismuodoista ym.

Vastaavaan kysymykseen jouduttiin puuttumaan hallituksen esityksen n:o 149/1994 vp käsittelyn yhteydessä, jolloin maatalouden rakennelain takaisinperintäpykälissä ilmeni sama virhe. Tällöin muun muassa oikeusministeriö puuttui 42 §:n tulkintaan viitaten siihen, että ei voi olla Suomen maatalouden, ei viranomaisten eikä päättäjien etu, että kansallinen lainsäädäntömme näyttäisi mahdollistavan yhteisen budjetin virheellisen käytännön tai kansallisen tuen takaisinperimättäjättämisen tilanteessa, jossa se pitäisi periä. Näin sanoi oikeusministeriö lausunnossaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 1994 rakennelain käsittelyn yhteydessä. Silloin oikeusministeriö pani toivonsa Euroopan unionin jäsenyyteen, jolloin Suomessa tämä tulkinta poistuisi. Valitettavasti minä niin kuin oikeusministeriökin olimme sinisilmäisiä 94. Tätä keskustelua halutaan jostain syystä jatkaa.

Minä muistan yhden kerran, jolloin puheenjohtaja Einari Niemisen aikana oli vastaavanlainen asia jo ennen vuotta 94 esillä, 80-luvulla. Silloin oli kyseessä tarkoituksella väärien tietojen kautta saatu avustus, tukikorvaus. Silloin valiokunta esityksestäni hyväksyi lausuman, jossa valiokunta edellytti, että tarkoituksella annettujen väärien tietojen ollessa kyseessä tuki peritään takaisin. Tämän presidentti, silloin Koivisto, vahvisti pöytäkirjaan, vahvistaessaan lain. Tämä on valitettavasti minun ainoita perille menneitä saavutuksiani voi-kysymyksessä, tässä tukiasiassa maatalouden osalta. Toivoisin kyllä, että tämä asia todella rauhallisesti ja asiallisesti pantaisiin kuntoon, ettei tätä keskustelua tarvitse jatkaa eduskunnan eikä muilla EU-foorumeilla.

[2] **Timo Kalli /kesk:** Arvoisa puhemies! Yritän olla rauhallinen.

Valiokunnan varapuheenjohtaja, ed. Rajamäki, esitti, että voi antaa vääriä tietoja, niitä voi antaa tahallisesti ja siitä pitää seurata takaisinperintä. Haluan nyt tässä lyhyesti kertoa, miten tämä asia toimii, jos viljelijälle sattuu kato. Tämän lain mukaan hän kutsuu paikalle katselmustoimikunnan, jota johtaa kunnan maaseutuasiamies, joka tämän toimituksen tulee virkavastuulla suorittamaan. Hänellä on olemassa hyvin tarkat tiedot, kuinka iso pinta-ala on ja mitä siinä mahdollisesti kasvaa. Kunta arvioi sen, peritäänkö siitä maksu vai eikö peritä.

Joka tapauksessa viljelijän on pakko tehdä, jos hän joutuu kadon kohteeksi, tämä ilmoitus, jos hän haluaa säilyttää, että tila ja peltolohko on seuraavana vuonna tukikelpoinen. Ellei ilmoitusta ja arviointia suoriteta ja asia jätetään korjaamatta, tämä lohko on tukikelvoton seuraavana vuonna. Logiikka lähtee siitä, että aina kato on il-

moitettava, ja siitä mahdollisesti joutuu maksamaan.

Yleensä korvaus jää käytännössä varsin pieneksi. Kun viljelijällä on tämän lain mukaan omavastuu ja kun viitesadot ovat meillä hyvin alhaiset, niin yleensä korvaus on noin 20—30 prosenttia todellisesta sadon arvosta. Kun käytännön ihmisenä tuntee tämän, ei voi ollenkaan uskoa, että joku jonkin satasen tähden yrittäisi edes antaa väärää tietoa. Käytännössä se ei ole mahdollista, koska virkavastuulla katselmustoimikunta tekee havaintonsa ja sen jälkeen toimistossa määritellään, syntyykö siitä korvausta vai eikö synny. Viljelijä tietää jo tilatessaan toimikunnan, että hän saattaa joutua siitä maksamaan. Kuntakohtaisesti eri tavalla vaihtelee, peritäänkö maksua vai eikö peritä.

Periaatteessa tämä lausuma ei mitenkään liity käsittelyn pohjana olevaan ehdotukseen, mutta halusin nyt pöytäkirjaan liittää ja kertoa, mistä tässä on kysymys ja miten tämä asia toimii.

[3] **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nimenomaan viittasin siihen, että tämä on maatalouden tukilainsäädännössä rakennelaista lähtien hyvin yleinen tapa, että selvissäkin tahallisissa väärien tietojen tilanteissa jätetään harkinta: voidaan periä kokonaan tai osaksi takaisin, siis voidaan.

Nyt nimenomaan uskonasia ei ole se, miten tässä toimitaan. Aina me voimme uskoa, että virkamiehet kentällä yrittäisivät käyttää järkeä ja oikeudenmukaisuutta ja harkintaa, mutta mikä on syy, että laissa ei voida selkeästi sanoa asiaa tai edes mietinnössä, että jos on tahallinen väärinkäytökseen liittyvä asia, niin tuki peritään takaisin, mitä me esitimme ja hävisimme 11—6 äänestyksen? Nimittäin nyt enemmistön ajama muotoilu jäi pelkästään lain kirjaimen 13 §:ään sanatarkasti: "Satovahinkokorvausta voidaan alentaa tai se voidaan evätä, jos korvauksen hakijan puolella on tahallisesti tai huolimattomuudesta myötävaikutettu vahinkoon." Me halusimme tätä selventää. Minusta tämä antoi erittäin ikävän kuvan, että vuoden 94 lailla piti tämä sama periaatteellinen keskustelu käydä.

[4] **Pertti Mäki-Hakola /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys laiksi satovahinkojen korvaamisesta vastaa perusperiaatteiltaan voimassa olevaa lakia. Kuitenkin voimassa olevat säädökset ovat pääsääntöisesti jo 25 vuoden takaa. Kuluneiden 25 vuoden aikana maataloutemme on kokenut melkoisen muutoksen, suurimpana EU-jäsenyys, jonka mukanaan tuomat vaikutukset tuntuvat raskaina nimenomaan maataloudessa. Ottaen huomioon myös uuden perustuslain säädösten ajantasaistaminen tässäkin asiassa on hyvin perusteltua.

Kuten valiokunnan mietinnössä todetaan, satovahinkoja kärsineen oikeusturvakin edellyttää, että korvausten myöntämisen perusteista säädetään lailla. Valiokuntakäsittelyssä ja asiantuntijakuulemisissa on selkeästi todettu, että hallituksen antama esitys on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. Valiokunta on kuitenkin nähnyt asiantuntijoita kuultuaan tarpeelliseksi selkiinnyttää hallituksen esitystä joiltakin osin.

Valiokunta on esityksissään ollut varsin yksimielinen. Ed. Rajamäen esittämässä asiassa jouduttiin kuitenkin valiokunnassa äänestämään ja valiokunnan vasemmisto jätti asiasta vastalauseen. Valiokunnan enemmistö pohjasi mielipiteensä oikeusministeriöstä saamaansa muistioon, jonka mukaan viranomaisen on ilman eri säännöstäkin otettava huomioon esimerkiksi tieto siitä, että korvaushakemuksessa esitetyt tiedot ovat virheellisiä tai että korvaushakemuksessa esitetty selvitys on harhaanjohtava. Siten ehdotetulla säädöksellä ei oikeusministeriön lainvalmisteluosaston mukaan liene asiallista vaikutusta ennen korvauspäätöstä tapahtuvaan harkintaan. Näistä syistä lainvalmisteluosasto katsoo, että säännös vaikuttaisi tarpeettomalta.

Ehdotetun säännöksen mukaan hakijan toiminnan moitittavuudella taikka alentamis- tai epäämisperusteiden olennaisuudella ei olisi merkitystä harkittaessa korvauksen alentamista tai epäämistä. Oikeusministeriön mukaan oikeudenmukaisena ei kuitenkaan voitane pitää sitä, että korvausta alennetaan sanktioluontoisesti, jos hakija on toiminut vilpittömässä mielessä tai jos alentamisperusteena vedotun seikan, kuten hakemuksessa ilmoitetun väärän tiedon, merkitys on kokonaisuuden kannalta epäolennainen.

Tässä oikeusministeriön lainvalmisteluosasto, jonka asiantuntemusta ed. Rajamäki peräänkuulutti yleensäkin maa- ja metsätalousministeriön lainvalmistelussa, on selkeästi todennut oman kantansa. Tässä tapauksessa ed. Rajamäen esitys on hieman ristiriitainen siihen nähden, mitä hän äsken puheenvuorossaan totesi.

Muilta osin täytyy todeta, että kun ed. Rajamäki puuttui maa- ja metsätalousministeriön

lainvalmisteluun ja nimenomaan heikkouksiin pitää yhteyttä oikeusministeriön lainvalmisteluosastolle, niin siitä voi olla täysin samaa mieltä, koska liian usein valiokunnassa on törmätty tilanteeseen, jossa on todettu, että tätä tarpeellista yhteyttä ei ole pidetty ja on löytynyt selkeitä puutteita ja virheellisyyksiä maa- ja metsätalousministeriön lainvalmistelussa. Tältä osin yhdyn siihen kantaan, että täytyy toivoa, että tämänkin asian käsittely omalta osaltaan terävöittää maa- ja metsätalousministeriön toimintaa tärkeässä lainvalmistelutehtävässä.

[5] **Jari Koskinen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Satovahinkolain käsittelyn alussa kai on syytä palauttaa mieliin vanha suomalainen sanonta, että vuodet eivät ole veljeksiä keskenään. Sen takia näitä satovahinkoja ylipäätään korvataankin. Jos lyhyesti sanon, mikä on hyvää tässä laissa, niin hyvää on tietysti se, että tässä edelleenkin säilyy se kohta, missä todetaan, että vuosittain budjettiin laitetaan 20 miljoonan markan määräraha. Toki sitten tiedetään, että kun tulee todellinen kato tai satovahingot ovat erittäin huomattavat, tarvitaan lisää rahaa jostain muualta ja silloin siihen pitää erikseen puuttua.

Ed. Rajamäki ja osittain myös ed. Mäki-Hakola puuttuivat lainvalmisteluun, joka tapahtuu maa- ja metsätalousministeriön osalta. Ehkä siinä jossain kohdin on ollut vähän puutteita ja huonoa valmistelua, mutta asioita on sitten saatu korjattua ainakin joiltain osin valiokunnassa. Ehkä yleisemmin voi todeta, että tuskin maa- ja metsätalousministeriö on ainoa paikka, missä joskus saattaa joitakin lapsuksia lainvalmistelussa tulla. Kyllä niitä kuulee tapahtuvan jossain muuallakin päin, ja voi olla, että monissa muissakin valiokunnissa joudutaan miettimään, millä tavalla saataisiin aikaan hyvää lainvalmistelua. Tietysti voi olla sitäkin mieltä, että ehkä Suomessa ylipäätään tehdään liikaa lakeja. Joku voisi joskus miettiä, millä tavalla lakiviidakkoa voitaisiin selkeyttää ja vaikka vähän keventääkin.

Tässä on herättänyt keskustelua kysymys siitä, mitä tarkoitetaan tällä, että voidaan alentaa jne. Luulen, että valiokunnassa ainakin meillä, jotka olimme enemmistönä, oli selkeä kuva siitä, miten asia tulee menemään, eli käytännössä tapahtui juuri niin kuin valiokunnan puheenjohtaja ed. Kalli totesi: Aina käydään paikan päällä tekemässä arvio satovahingosta ja siinä mielessä väärinkäytösten taikka huijaamisen mahdollisuus on äärettömän pieni, voi sanoa, että käytännössä se on täysin mahdotonta. Ja, niin kuin oikeusministeriönkin lausunnossa sanotaan, on aina olemassa tämän saman lain 12 §, jossa todetaan, että korvauksen maksamisen jälkeen korvaus voidaan periä takaisin 12 §:n viittauksen nojalla maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetun lain, mikä on 1336/92, 7 §:ssä säädetyin edellytyksin. Kun kaivoin esille kyseisen lain ja 7 §:n, missä puhutaan takaisinperinnästä, siellä on yksi momentti, missä todetaan muun muassa näin: "Jos hakija tukea hakiessaan on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta antanut puutteellisen, erehdyttävän tai väärän tiedon tai asiakirjan taikka salannut tiedon tai asiakirjan, voidaan takaisinperittävää määrää korottaa enintään 20 prosentilla taikka, mikäli kysymys on erittäin törkeästä menettelystä, enintään 100 prosentilla." Sanktiot tulevat tämän toisen lain kautta ja varmaan tätä kautta se homma toimii.

Kaiken kaikkiaan luulen, että tämä keskustelu on enemmän teoreettista tai ehkä enemmän semanttista keskustelua, mutta onhan se elämässä välillä sillä lailla, että joskus itse kullekin sattuu niitä känkkäränkkäpäiviä.

[6] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! En halua liittyä siihen kategoriaan, josta ed. Jari Koskinen juuri mainitsi. Siitä huolimatta käytän lyhyen puheenvuoron, jossa totean, että yhdyn täsmälleen omilla havainnoillani niihin näkemyksiin, joita edustajat Kalli ja J. Koskinen ovat julkituoneet, mikä koskee näitä pykäliä. Siis niitä muita pykäliä, joihin tässä juuri nimenomaan joudutaan tukeutumaan. Totta on, että siellä käytetään tätä voidaan-muotoa sanktioinnissa, siinä, kuinka suuri sanktio on, silloin kun tämmöinen tahallisuustapaus on esiin tullut. Minusta näin sen pitää ollakin, elikkä siinä pitää voida olla harkintaa siinä suhteessa, kuinka rikollista tämä toimeliaisuus on.

Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti valiokuntamme varapuheenjohtajalle, kun hän periaatteellisesti aivan oikein on pitänyt tätä asiaa koko ajan esillä vuodesta 94 lähtien (Ed. Rajamäki: Aikaisemminkin!) — ehkä jo aikaisemminkin, mutta aivan erikoisesti vuodesta 94. — Minusta olisi erinomaisen paikallaan käydä nämä sanktiointitapaukset läpi, nehän löytyvät sieltä tietokannasta, ja katsoa, mikä merkitys niillä on. Onko tämä sanamuoto "voidaan", siis tämä voi-

politiikka, onko se johtanut sellaisiin älyttömyyksiin, että niitä oikeuskäytännössä voidaan pitää tässä mielessä kohtuuttomina suhteessa niihin tapauksiin, joissa tuottaja on toiminut tismalleen reglementtien mukaan?

7 **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti käytäntöä tähän keskusteluun. Minustakin tuntuu siltä, että ed. Rajamäki nyt haluaa maalata seinälle sen kuuluisan p:n ihan tahtomattaan. Itse olen ollut tässä mukana monta vuotta, kulkenut näitä läpi ja arvioinut katovahinkoja, ja silloin tämä voidaan-sana tulee käyttöön.

Otan yhden esimerkin: Eräänäkin syksynä kulki niin sanottu tuulihalla, joka voi jonkin lohkon viedä ja jonkin lohkon jättää käymättä. Viljelijä ei mitenkään voi olla oikeassa, varma siitä, kun hän tekee ilmoituksen, että kaikilla lohkoilla on käynyt halla. Hän tekee katokorvausilmoituksen, ja ellei tätä harkintaa voitaisi käyttää, hänet tahtomattaan syyllistettäisiin väärän tiedon antamiseen. Tässä mielessä pitää tämä asia ymmärtää. Ainuttakaan kertaa niissä tapauksissa, joissa henkilökohtaisesti olin mukana, ei olisi tullut kysymykseenkään, jos annettiin väärä tieto, että olisi korvausta maksettu. Se olisi ollut kerralta poikki ja siinä tulevat jo muut lait silloin voimaan. Elikkä tässä on vähän erikoista keskustelua, mutta sitäkin pitää käydä, niin tulee se oikea asia esiin.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

11) Hallituksen esitys laiksi oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 147/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 29/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 29. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

12) Hallituksen esitys laiksi kaivoslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 148/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 30/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 30. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

13) Hallituksen esitys Teollisen yhteistyön rahasto Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 170/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 31/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 31. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

14) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 159/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 8/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

[1] **Pirkko Peltomo /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta on hallituksen hyviä esityksiä. Työmarkkinatukeen oikeutetun henkilön työllistymisen tukemiseksi ja työn vastaanottamisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi työvoimatoimisto voi nyt jatkossa määrätä työmarkkinatuen maksamista jatkettavaksi niin sanottuna matka-avustuksena työsuhteen aikana enintään kahden kuukauden ajan. Hallituksen esityksen mukaan matka-avustuksen edellytyksenä on kokoaikatyön vastaanottaminen oman työssäkäyntialueen ulkopuolella.

Tämä on hyvä, kannustava elementti nimenomaan niille henkilöille, jotka ovat työmarkkinatuella ja joiden taloudellinen tilanne on suhteellisen heikko, kun he ovat pudonneet työmarkkinatuelle. Jos he nyt saavat kokoaikatyötä oman työssäkäyntialueensa ulkopuolelta, heidän on mahdollista saada kahden kuukauden työmarkkinatuki niin sanottuna matka-avustuksena. Tämä on parasta tapaa kannustaa näitä ihmisiä ottamaan työtä vastaan myös vähän kauempaa.

Valiokunnassa kiinnitimme huomiota erityisesti informointiin. Työvoimapalveluita koskevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä työvoimahallinnon virkamiesten velvollisuudesta informoida työnhakijoita heitä koskevista säännöksistä ja oikeuksista. Tiedottamisvelvollisuus perustuu yleisiin hallinto-oikeudellisiin säännöksiin ja noudatettuihin käytäntöihin. Siksi valiokunta piti erityisen tärkeänä, että työnhakijaa informoidaan riittävästi ja matka-avustusta koskeva työvoimapoliittinen lausunto annetaan ripeästi, ettei hakija sen tähden menetä etuutta.

Toisaalta on myöskin tilanteita, joissa henkilö on ottanut työn vastaan ja mahdollisesti eroaa työstä, omalla menettelyllään aiheuttaa työsuhteen päättymisen kuuden kuukauden kuluessa työsuhteen alkamisesta. Kiinnitimme huomiota siihen, että jotta henkilö, työntekijä, ei joudu suhteettomasti kärsimään näissä tilanteissa tai pystyisi maksamaan sitten jo maksetut matka-avustukset, matka-avustusta olisi tarkoituksenmukaista jaksottaa eli seurata myös sitä, miten työ edistyy ja jatkuuko se kokoaikatyönä. Tähän jaksottamiseen kiinnitimme erityistä huomiota.

Kaiken kaikkiaan tässä tuli myös esille ihan käytännön ongelma juuri työvoimapoliittisen lausunnon kannalta. Saattaa tulla sellainen tilanne, että jos henkilö saa työn työssäkäyntialueen ulkopuolelta loppuviikolla ja työ pitäisikin ottaa vastaan jo alkuviikosta, tähän saattaa tulla katkoksia niin, että työvoimatoimiston ilmoitus, matka-avustus ja jopa työvoimapoliittinen lausunto viivästyvät. Nämä eivät saa olla esteitä sille, että otetaan työtä vastaan.

Näihin asioihin valiokunnassa kiinnitimme huomiota ja todella pidämme tätä lakia erittäin hyödyllisenä.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

15) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 185/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain ja vakuutusyhtiölain 8 luvun 1 a §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 186/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys vuoden 2001 talousarviota koskevan hallituksen esityksen (HE 109/2000 vp) täydentämisestä

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 187/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Uuden käytännön mukaisesti hallitus esittää nyt muutosesityksensä ensi vuoden talousarvioon erillisenä esityksenä eikä enää kirjeenvaihdon kautta, niin kuin aikaisempina vuosina on tapahtunut. Tähän täydennysesitykseen on siten koottu kaikki se aineisto, joka ylipäätään tavanomaisesti syksyn mittaan hivenen muuttuu ja on aikaisemmin aiheuttanut kirjeenvaihtotarvetta.

Itse asiaankin nähden on tullut muutoksia. On nimittäin käynyt niin, että kun verotus nyt vahvistettiin, jäännösverojen eli niin sanottujen jälkiverojen, kuten puhekielessä niitä nimitetään, määrä on ollut noin kaksinkertainen verrattuna veronpalautusten määrään, mikä on täysin uusi ilmiö. Aikaisemminhan palautukset ja jäännösverot ovat suunnilleen vastanneet toisiaan. Luulen, että tässä on nyt kysymys niistä paljon parjatuista optioista, jotka, niin kuin tosiasiassa tiedämme, tuottavat nimenomaan veronsaajille, valtiolle ja kunnille, kaikkein eniten, enemmän kuin itse option saajalle.

Kun verotulot ovat noinkin huomattavalla määrällä kasvaneet, totean tässä yhteydessä, että on tarkoitus tuoda vielä tälle vuodelle kolmas lisätalousarvio, jossa tuloutetaan tuloveroa 4,5 miljardia markkaa vähennettynä liikenneverotuksen vähenemällä eli 4,2 miljardia markkaa plussaa. Se lisätalousarvio ennättänee tänne tämän tai ensi viikon aikana. Kun tällainen huomattava muutos tälle vuodelle tapahtuu, sitä ei voi olla myöskään havaitsematta ensi vuoden talousarvion suhteen, jotenka arvioimme, että tuosta määrästä tulee noin 3 miljardia markkaa vielä heijastumaan lisänä myös ensi vuonna. Itse asiassa jäännösveron toinen kantoerähän maksetaan helmikuussa, joten siitä tämä 3 miljardin arvion muutos.

Tästä positiivisesta seikasta on tarkoitus hyötyä myös kerrannaisesti siten, että 2,5 miljardia osoitetaan lisää lainanlyhennyksiin ensi vuonna. Loput kuluvat tässä talousarviossa mainittuihin enemmän sittenkin rutiiniluonteisiin asioihin, eli valitettavasti elinkustannusten noustessa myös valtion menot nousevat. Lisäksi valuuttakurssikorjauksia joudutaan jonkin verran tekemään.

Aineellisia muutoksia menopuolella on varsin vähän. Huumausainetorjuntapaketin rahoitus 32,5 miljoonaa toki sisältyy menopuolelle ja kehitysyhteistyömäärärahojen osalta tehdään laskuvirheen oikaisu. Faktisesti sellainen virhe nimittäin kävi, että jäätiin hivenen liian alhaiselle tasolle varsinaisessa budjettiesityksessä.

Niin kuin totesin, kolmannessa lisätalousarviossa on tarkoitus tuoda tälle vuodelle vielä 4,2 miljardia markkaa, joka sekin tulee esitettäväksi lainan lyhennykseen, käytettäväksi siis jo tänä vuonna.

Arvoisa puhemies! Kaikki tämä saattaa vaikuttaa hyvin ruusuiselta, se että tälle vuodelle tulee runsaat 4 miljardia lisäverotuloja ja ensi vuodellekin arvioidaan 3 miljardia lisätuloja. Mutta joudun tässä myöskin esittämään varoituksen sanoja. Parin viime kuukauden aikana on taloudessa, en tarkoita Suomen taloutta yksistään enkä edes ensisijaisesti, vaan siinä taloudellisessa ympäristössä, jossa me väistämättä olemme mukana, tapahtunut sellaisia muutoksia, että voidaan sanoa, että epävarmuuden tila on lisääntymään päin. Toki tästä huolimatta ensi vuoden ennusteet ovat edelleenkin varsin positiivisia, meilläkään ei ole ollut valtiovarainministeriössä mitään tarvetta korjata niitä alaspäin ainakaan tässä vaiheessa, mutta siitä huolimatta kannattaa vakavasti havaita se seikka, että epävarmuustekijöitä on ilmennyt huomattavasti lisää.

Jos ajatellaan niitä verotuloja, joita nyt tuloutetaan, eli pääosin optioista ja luovutusvoitoista olevia yksityishenkilöitten maksamia veroja, niin juuri tuon tapaiset erät ovat äärimmäisen herkkiä kaikille olosuhteiden muutoksille. Sen vuoksi minusta on edelleenkin, ja oikeastaan aikaisempaa perustellumpaa, ajatella sillä tavalla, että näihin kannattaa suhtautua vähän kuin lottovoittoon: se tulee tänään, mutta ei ole mitään taetta siitä, että ensi vuonna taas voitettaisiin lotossa.

Tämän vuoksi myös hallitus oli varsin yksimielinen lähtiessään liikkeelle siitä, että tuo 7 miljardia markkaa, yhteensä siis lisätalousarvion

ja ensi vuoden talousarvion lisäyksellä, käytetään kaikki velkojen lyhennykseen, jota kautta voidaan laskea, että tulevaisuuden taakkaa muun muassa korkomenojen puitteissa kyetään keventämään useilla sadoilla miljoonilla markoilla vuosittain.

[2] **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ensi vuoden talousarvion täydentämisestä on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla sairausvakuutuksen pääluokka 18, jonka pienestä tilasto-osasta ilmenee, että sairausvakuutukseen on jouduttu vuosien mittaan lisäbudjeteilla ja talousarvioissa edelliseen nähden lisäämään varoja. Tämä johtuu siitä, että kun etuusmenoja on tarkistettu, sinne on syntynyt kasvua.

Nythän on eilen ja tänään lehdistössä erityisen voimakkaasti sairausvakuutuskorvauksiin puututtu, kun on nostettu esiin optiotulojen vaikutus sosiaalietuuksiin muun muassa juuri sairauspäivärahan ja äitiyspäivärahan tasoja määriteltäessä. Asia on noussut esille, kun muutamat optiomiljonäärit ovat tehneet Kelalle sairauspäivärahahakemukset, jotka johtaisivat tuhansien tai peräti kymmenientuhansien markkojen päivärahaan.

Nyt kuitenkin täytyy palauttaa mieliin se, että viime kaudella Lipposen hallitus poisti minimisairauspäivärahan. Kysymyksessä oli silloin 60 markan päiväraha. Nyt me siis puhumme näistä kymmenientuhansien ja tuhansien markkojen päivärahasta, ja poistettiin 60 markan päiväraha tulottomilta ja pienituloisilta.

Arvoisa puhemies! Suomalainen tilasto kertoo aika lailla totuutta tästä asiasta. Tilastokeskuksen kesällä julkistama uusin tulonjakotilasto, joka antaa tiedot vuodelta 98, jolloin optiohuuma oli vasta aluillaan — silloin nimittäin, 98 tilastossa, ovat mukana vain noin miljardin markan optiot, kun viime vuonna optiot kasvoivat jo 5 miljardiin markkaan — kertoo siitä, että tuloerojen kasvu on todella ollut huomattava. Tällainen politiikka, jota on noudatettu, on omiaan kasvattamaan tuloeroja. Suurituloiset ovat todellakin rikastuneet entisestään myyntivoittojen, osinkojen ja optioiden avulla. Vähävaraisimpien tulot taas ovat polkeneet paikoillaan tai eräissä tapauksissa vähentyneet, mistä juuri sairauspäivärahan, minimipäivärahan, poistaminen parhaiten kertoo.

Tuloerojen repeäminen kasvuun vuosikymmenen lopulla laman jälkeen voi houkutella ajattelemaan, että kyse on vain ripeän talouskasvun lieveilmiöstä, joka ajan myötä tasoittuu. Näin ei kuitenkaan näytä olevan, sillä tuloerot ovat jatkaneet kasvuaan, vaikka työttömyys on selvästikin vähentynyt. Tuloerojen kasvu ei ole myöskään vain automaattista seurausta ripeästä talouskasvusta, vaan mielestäni se on ollut varsin tietoinen poliittisen eliitin ja talouselämän johdon tavoite.

Arvoisa rouva puhemies! On ikävää joutua täällä keskustelemaan sosiaalietuuksista siltä kantilta, josta nyt on kysymys, elikkä kaikkein pienimpien etuisuuksien kohdalta: sairausvakuutuksen päiväraha, äitiyspäiväraha — keskustan eduskuntaryhmä on esittänyt, että pienin päiväraha nostettaisiin 60 markasta työttömien pienimmän päivärahan, tällä hetkellä 122 markkaa, tasolle — pienimpien tukien, sanotaan nyt kansaneläkkeen lapsikorotusten poistaminen. Elikkä kaikkein vähävaraisimpien, pienituloisimpien, etuuksien höylääminen ja poistaminen on ollut tässä viime vuosina todella ikävää katsottavaa täällä eduskunnassa, jonka enemmistö on ne toteuttanut hallituksen esityksestä. Nyt olemme sen tosiasian edessä, että keskustelemme kymmenientuhansien markkojen etuuksista per päivä. Odotamme tässä jämerää politiikkaa hallitukselta, esityksiä siitä, että jonkinlainen kattosysteemi on saatava, jotain sen tapaista arviota laajalla rintamalla on tehtävä, jotta sairausvakuutusmenot eivät repeä sillä tavalla, että ne entisestään tulonjakotilastoja vievät mielestäni vääristyneeseen suuntaan.

[3] **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä, luvallanne sanottuna te kuulostatte aivan siltä, että maailma olisi onnellisempi ja erityisesti Suomi, ellei meillä olisi näitä Nokian optionsaajia. Kyllä me heistä varmasti eroon pääsemme, se on aivan varma asia, mutta se olisi aika valitettavaa. Esittelin juuri, että 7 miljardia on se markkamäärä, joka nyt yhteiseen käyttöön tulee pääasiassa optioista. Keneltä ne ovat poissa? Ne ovat poissa amerikkalaisilta eläkerahastoilta, jotka vähentämällä omaa pääomaosuuttaan suhteessa ovat vaatineet näitä optioita. Minä en ollenkaan ymmärrä tuollaista logiikkaa, valitettavasti, että me olisimme jotenkin paremmassa asemassa ilman näitä. Silloin me menettäisimme aika

paljon sitä pelivaraa, jota nyt on pakko luoda julkiseen talouteen. Monet kunnat menettäisivät huomattavia verotuloja. Ei se ihan niin syntinen asia taida olla.

Mitä tulee sosiaalisiin avustuksiin, ymmärtääkseni ministeri Perho onkin ilmoittanut pyrkivänsä oikaisemaan tämän tilanteen. Mutta kyllä minä kannan huolta siitä, ettei nyt ihan pelkällä kateudella ja katkeruudella annettaisi lisäpontta niille ihmisille, jotka tällä hetkellä menevät kyllä purkamaan niitä optioitaan jo ulkomaille, saavat ne puolet halvemmalla verotuksessa läpi siellä, elävät muutenkin ulkomailla ja työskentelevät muutenkin ulkomailla huomattavia aikoja. Kannattaisiko nyt vähän kuitenkin miettiä?

4 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistön vastaus koskien optioita oli monella tavalla rationaalinen. Haluaisin kuitenkin kysyä häneltä jatkokysymyksen: Ettekö näe, että optiokäytäntö sen lisäksi, että se on tulonjakoa vääristävä suomalaisessa yhteiskunnassa, se on myös voimakkaasti työmarkkinoita vääristävä? Meille ovat muodostuneet kahdet työmarkkinat: toisaalta markkinat, joissa maksetaan tehdystä työstä palkka, joka vastaa sitä työtä, ja toisaalta näiden optioiden kautta sellaiset työmarkkinat, joissa palkkio on täysin irrationaalinen suhteessa työsuoritukseen.

Eräänä perusteena, arvoisa ministeri, myöskin optioissa on käytetty sitä, että tällä yritysjohto sitoutetaan yritykseen. Yhdysvalloissa, josta optiojärjestely on Suomeenkin levinnyt 80-luvun puolivälissä, kymmenen viime vuoden aikana itse asiassa tutkimusten mukaan yritysjohdon sitoutuminen yrityksiin on heikentynyt. Tällä hetkellä johtavissa amerikkalaisissa yrityksissä yritysjohtajat ovat keskimäärin 2,5 vuotta työtehtävissään, ja eräänä syynä tässä työpaikkojen nopeassa vaihdoksessa ovat nämä tavallaan käsistä karanneet optiojärjestelyt. Eivätkö nämä ole riski myöskin suomalaiselle työmarkkinakäytännölle?

5 **Liisa Hyssälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kannoin puheessani huolta pienimmistä sosiaalietuuksista, joita leikkaamalla hallitus on sekä viime kaudella että myöskin tällä kaudella vähävaraisten ihmisten asemaa heikentänyt. Nimenomaan mainitsin sairausvakuutuspäivärahat, äitiyspäivärahat, minimipäivärahat ja kansaneläkkeen lapsikorotukset esimerkkeinä siitä, mitä voi tapahtua tällaisessa yhteiskunnassa, ja rinnastin ne siihen, että jotkut voivat saada samaan aikaan tuhansien, kymmenientuhansien markkojen sosiaalietuuksia, mutta en rinnastanut sitä sillä tavalla, kuin ministeri esitti, että olisin jotenkin kritisoinut yhtiöitten optio-ohjelmia sinänsä. Se on toinen keskustelu, se on kokonaan toinen keskustelu, mutta kannan huolta pieniosaisten, vähävaraisten ihmisten pärjäämisestä tässä maassa.

6 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton ed. Outi Ojala käytti budjetin yhteydessä erinomaisen puheenvuoron, jonka hän päätti ilmaisuun, että vahva valtiontalous on köyhänkin etu. Se on köyhän viimeinen turva. Minä olen vain tyytyväinen ollut siitä, että valtiontalous vahvenee muun muassa näitten optioitten vuoksi.

Mitä tulee yleensä optiojärjestelyihin, voidaan esittää monia kysymyksiä. Valitettavasti me emme muuta amerikkalaisten sijoittajien käsityksiä tässä talossa tai tässä maassakaan. Heillä on nyt sellainen käsitys, että jossain Nokiassa pitää olla optiojärjestelyjä, jos he aikovat näitä osakkeita ostaa, ja vielä ovat valmiita sen maksamaan. Minusta rationaalisuus on tässä jossain määrin paikallaan. Tietysti, kun ed. Hyssälä muun muassa moitti hallitusta siitä, että tällaiset tuloerot on päästetty kasvamaan, ei hallitus ole tehnyt yhtään aktiivista toimenpidettä, jolla optioita tuettaisiin. Totta kyllä on, ettei hallitus ole kieltänyt tässä maassa käyttämästä optiojärjestelmiä vapaassa markkinataloudessa erityisesti, kun hallitus on havainnut, ettei se ole keneltäkään suomalaiselta ainakaan poissa, ja erityisesti kun olemme havainneet, että valtio ja kunnat yhteensä saavat noin 60 prosenttia optioista plus tietysti sosiaaliturvajärjestelmä oman osuutensa.

7 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti. Ymmärtääkseni täsmälleen, mitä ministeri tarkoitti: Onko tilanne siis sen kaltainen, että tällaiset yhteiskunnan perustavaa laatua olevat kysymykset kuten esimerkiksi tulonjakopolitiikka, tulonjako, ovatkin määräytymässä vastaisuudessa primäärisesti ulkomaisten sijoittajien intresseistä liikkeelle lähtien? Jos näin on, tietenkin tilanne on aika huolestuttava erityisesti tämän laitoksen, eduskunnan, kannalta, jonka tehtävänä on tietysti

myöskin katsoa kokonaisuutta sekä kansantalouden kannalta että myöskin eri sosiaaliryhmien kannalta.

8 **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kykenettekö te, ed. Kiljunen, kieltämään näitä amerikkalaisia eläkerahastoja sijoittamasta osinkoja, vaatimasta esimerkiksi Nokialta optiojärjestelyjä? Jos te sen kieltäisitte, pelkään pahoin, että te poistatte Nokian työpaikoista suurimman osan Suomesta pikkuhiljaa. Tämä on epäilemättä ongelma, mutta siinä mielessä ehkä pienempi ongelma ainakin tämän talon kannalta tänään, että me poimimme siitä tällä kertaa sellaiset 7 miljardia markkaa tästä kärsimyksestä. Olen periaatteessa kanssanne aivan samaa mieltä, mitä järkeä siinä on, mutta kun me emme käytä tässä järkeä. Me emme ole siinä asemassa. Jos ne haluavat maksaa, ne maksavat.

Totta kai kannan huolta muun muassa myöskin siitä ilmiöstä, joka on meille täysin vieras, kuinka paljon tällaiset selvästikin, niin kuin sanoitte, irrationaaliset korvaukset suhteessa työpanokseen enää kannustavat jatkossa ponnistelemaan. Meillä ei ole kokemusta siitä, että ihmiset rikastuvat nopeasti. Uskon, että suomalainen yhteisö siinä mielessä on myöskin koetuksella tässä.

9 **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Tähän optiokeskusteluun. Ei minusta rikastuminen ole Suomessa yhteiskunnallinen ongelma, mutta köyhyys on. En minä näe tähän ratkaisuksi, ed. Kiljunen, sitä, että optioitten saajia pitäisi erityisesti ajaa Suomesta ulos tai jotenkin paheksua. Kysehän on siitä, että meidän pitäisi kyetä näitä verovaroja, kun optioita verotetaan palkkatulona, joita sekä kunnille että valtiolle kertyy, käyttämään sillä tavalla, että köyhyysongelmia ehkäistäisiin ja pienituloisten ihmisten mahdollisuuksia hankkia työllään toimeentuloa parannettaisiin. Se minusta kaventaisi niitä tuloeroja, mistä te ihan oikeutetusti olette huolestunut. Ei minusta ratkaisu ole se, että pelkästään tavallaan kateellisuuden kautta lähestytään tätä optioasiaa.

Arvoisa puhemies! Olen ministeri Niinistön kanssa siitä kyllä samaa mieltä, että paljolti Suomessa ollaan myös kansainvälisten markkinoitten armoilla. Varmaan tässä järjestelmässä on paljon kielteisiä ja vähän kyseenalaisiakin piirteitä, mutta meidän yksistään on aika vaikea lähteä sitä muuttamaan. Tuntuu siltä, että ehkä valtiovarainministeriössäkin on jonkin verran konseptit sekaisin, koska ihmetyttää, miksi hallitus antoi aiemmin syksyllä sen esityksen, joka optioitten verotusta muuttaisi, niin että todennäköisesti osan optioiden saajista olisi edullisempaa jättäytyä verotettavaksi ulkomailla, esimerkiksi Yhdysvalloissa. Tässä myöskin ministerin puheet ovat jossakin määrin ristiriitaisia.

Arvoisa puhemies! Ihan tähän käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen. Minusta on erittäin hyvä asia, että valtion verotulot ovat kasvaneet niin paljon kuin ovat, oletettavasti tänä vuonna vielä 4 miljardia ja ensi vuonna 3 miljardia markkaa. Tässä yhteydessä minusta olisi syytä herättää keskustelua myös siitä, mihin nämä kasvaneet verotulot käytetään. Tämän vuoden osalta pidän järkevänä sen, että ne käytetään valtion velan lyhentämiseen, varsinkin kun ne tulevat näin loppuvaiheessa tätä vuotta, mutta ensi vuoden osalta olisin toivonut, että hallitus olisi miettinyt osaltaan sitä, olisiko sellaisia kohteita valtion ja kuntien taloudessa, ajatellen vaikka kuntien välistä eriarvoistumista, alueellista keskittymistä, yliopistojen perusopetuksen ja tutkimuksen määrärahoja, joihin osa verotulojen kasvusta olisi voitu kohdentaa, ilman että sillä aiheutetaan mitään ylikuumentumista tai muita vastaavia ongelmia.

Nythän eduskunnalla olevassa budjettiesityksessä, joka tuli syyskuussa, on valtion velkojen lyhentämiseen esitetty muistaakseni noin 12 miljardia markkaa ja veronalennuksiin kuutisen miljardia markkaa, sitten alkuperäiset kehykset ylittäviin valtion menoihin 1,5—2 miljardia markkaa. Mielestäni ei olisi ollut mitenkään kohtuutonta, jos hallitus olisi sisällään miettinyt ensi vuoden budjettiin sellaisia korjauksia, joilla olisi tehty sitä tasapuolisemmaksi, turvallisemmaksi ja myöskin alueellisesti koko Suomeen vahvemmin tulevaisuudenuskoa luovaksi, johon olisi voitu käyttää tätä ennakoimattoman suurta verotulojen kasvua. Korostan vielä, että minusta sellaiset kohteet, jotka olisivat nimenomaan tasoittaneet aluekehitystä, helpottaneet koulutetun työvoiman saatavuutta ja myös helpottaneet kuntien välistä eriarvoisuutta, eivät minusta olisi millään tavalla talouden ylikuumentumisuhkia luomassa, vaan päinvastoin oikeastaan olisivat voineet avata niitä ongelmia, joita sekä alueilla että työmarkkinoilla on.

Ensi vuoden osalta muutoinkin näyttää siltä, että ehkä puhe ylikuumentumisuhkista voi sekin jossakin määrin laantua. Ensi vuodellehan on ennustettu yleisesti kansantuotteen kasvuvauhdin hidastumista verrattuna tähän vuoteen. Ja myös se, että korkotaso on viime kesäänkin verrattuna kohonnut, liennyttää talouden ylikuumentumisuhkia. Tietysti siihen vaikuttaa vielä tulosopimus, joka on vielä lopullisesti syntymättä. Tietysti senkin osalta täytyy toivoa, että se säilyisi nyt näköpiirissä olevissa kohtuullisen maltillisissa mitoissa. Ensi vuoden budjetin osalta yksi ongelma, joka on vielä ratkaisematta, on inflaatiovauhti. On selvää, että valtion budjetin perusteena oleva oletusinflaatiovauhti, eli 1,8 prosenttia, on mitä suurimmalla todennäköisyydellä alimitoitettu. Yksi mahdollisuus alentaa inflaatiovauhtia olisi ollut alentaa edes määräaikaisesti polttoaineiden tai esimerkiksi dieselpolttoaineen verotusta. Myös tähän tietysti uutta liikkumavaraa olisi ollut mahdollista käyttää.

Oli mielenkiintoista havaita, että Euroopan unionin komissio, joka antoi viime viikolla oman raporttinsa Euroopan unionin öljyn saatavuudesta, myös piti mahdollisena ja kannatettavanakin sitä, että haetaan vaihtoehtoja arvonlisäveron kertaantumiseen polttoaineen hinnassa. Siitähän Euroopan unionin tästä asiasta vastaava komissaarikin oli antanut julkisuudessa näkyvän lausunnon.

Arvoisa puhemies! Muutoin tämän täydentävän talousarvioesityksen sisällöstä. Minusta on hyvä, että valtiovarainministeriö esittää pieniä lisäyksiä eräiden virastojen palkkamäärärahoihin. Erityisesti ongelmia on ollut ennakoitavissa työvoimatoimistojen ja ympäristökeskuksen, harjoittelukoulujen ja arkistolaitoksen kohdalla. On tarpeen, että valtiovarainvaliokunnassa tarkasti tutkitaan vielä ensi vuoden budjetin palkkamenojen riittävyys. Tästä asiastahan valiokunta sai tänä päivänä valtiovarainministeriöstä tarkempaa selvitystä. Näyttää siltä, että voisi olla järkevää jatkossa selkiyttää toimintamenojen osalta palkkamenojen ja muiden toimintamenojen budjetointia niin, että budjetissa selkeämmin aukikirjoitettaisiin, mitkä ovat palkkamenot, jotka tulee budjetoida täysimääräisesti, ja mitkä ovat muut toimintamenot, joissa on tietysti aina mahdollista tehdä säästöjä ja ihan eri tavalla harkintaa kuin tulosopimuksiin perustuvien palkkamäärärahojen osalta.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että hallitus on ryhtynyt toimiin huumeiden vastaisen toiminnan tehostamiseksi. Rahallisestihan valtioneuvoston periaatepäätös, joka tässä esityksessä näkyy, on varsin vaatimaton. Se on 32,5 miljoonaa markkaa. On tietysti tarpeen, että se saa jatkoa myös vuoden 2002 talousarviossa. Kiinnitän huomiota siihen, että sen painopiste on aika tavalla poliisitoimen, vankiloiden, syyttäjälaitoksen ja huumehoidon puolella. Siinä on loppujen lopuksi aika vähän rahoitusta taikka uusia näkökulmia huumeongelman ennalta ehkäisevään toimintaan. Oikeastaan ainoa siihen liittyvä asia on opettajien lisäkoulutuksen tehostaminen. Olisin toivonut, että esimerkiksi sekä nuorisotyön että liikunnan vapaaehtoiseen toimintaan ja harrastusjärjestöille olisi voitu osoittaa määrärahoja, joita olisi voitu suunnata, jotta olisi saatu myös kansalaisyhteiskunnan toimijoita vahvemmin nuorten huumeiden vastaiseen toimintaan mukaan. Ongelma tässä on tietysti se, että nuorisojärjestöjen ja liikuntajärjestöjen rahoitus on sidottu Veikkauksen tuottoon. Ja jos Veikkauksen tuottoon ei nyt ole odotettavissa kasvua, niin on ollut vaikeuksia löytää tähän rahaa. Jos näin on, niin sitten täytyisi hakea joitakin muita lähteitä, esimerkiksi tietysti Raha-automaattiyhdistyksen tuotto on mahdollinen. Toivon, että valtiovarainvaliokunta keskuudessaan vielä parin jäljellä olevan budjettikäsittelyviikon aikana miettii, millä tavalla ensi vuoden budjetissa voitaisiin sekä liikunta- että muun nuorisotyön rahoitusta lisätä ja kohdentaa sitä nimenomaan huumeiden vastaiseen toimintaan.

[10] **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa bruttokansantuote asukasta kohti laskettuna on nyt historiamme korkein. Meillä julkisen sektorin menot ovat historiamme korkeinta luokkaa, mutta niinpä ovat myös julkisen sektorin velat. On aika vaikea ymmärtää, ainakaan minun, viitaten siihen, että tulot saattavat olla kovin satunnaisia, että niillä nyt muurattaisiin jokin pysyvä menopohja, jonka jälkeen me korviamme myöten velkaisina päätyisimme seuraavaan lamaan, joka tarkoittaisi huikeita leikkauksia. 90-luvusta tämä tilanne poikkeaa siinä, että silloin oli velkaantumisvaraa, nyt sitä ei ole.

Mitä tulee optioihin, vielä kertaalleen, niin eduskuntahan oli tässä varmasti oikeassa. Meillä oli sellainen ajatus, että yritettäisiin estää, että

joku pääsee ulkomaille ihan lyhyellä visiitillä purkamaan optioedun jonkin toisen maan verotukseen, joka olisi alempi kuin Suomen, ja sitten palaisi taas Suomeen. Mutta niin kuin totesitte ja eduskuntahan korjasi tämän esityksen, tämä olisi saattanut johtaa siihen, että olisi lähdetty suorastaan pakoon suomalaista verotusta pysyvämminkin. Mutta kyllä tässä, ed. Kiljunen, on yritetty vähän kaikkia konsteja käyttää, ehkä vähän ylimitoitettujakin siinä suhteessa, jossa eduskunta siis paikkasi asian, ymmärtääkseni yksimielisesti hylkäsi tämän ajatuksen, joka saattoikin olla väärä, mutta sillä yritettiin kumminkin tällaisia vaikutuksia estää.

Kyllä tässä tulonjakoakin on, ed. Kiljunen, siinä mielessä, että 60 prosenttia on aika kova verotus. Se jakaa tuloa. En tiedä, olisiko siinä venyttämisen varaa. Pelkään pahoin, että ei kovin paljoa ole. Kyllä tulonjakoa edelleen ja tulonjaon tasoitusta harrastetaan aika voimallisessa määrin.

[11] **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula viittasi puheenvuorossaan minuun ja halusi todeta, että ongelmana, kun puhutaan muun muassa optioista, ei ole niinkään rikastuminen vaan köyhtyminen. Hän sanoi, että optioiden vastustus on heikoilla silloin, jos se perustuu kateuteen.

Arvoisa ed. Aula, haluaisin korostaa sitä seikkaa, että itse asiassa on saman kolikon eri puolista kysymys silloin, kun puhumme kokonaiskansantulosta ja sen jakaantumisesta yhteiskunnassa. Meillä on ollut Suomessa hyvin nopea kehitys, jossa nimenomaan pääomatulot ovat nousseet kansantulon kokonaiskakusta kymmenen viime vuoden aikana 19 prosentista 26 prosenttiin, kun samaan aikaan palkkatulot ovat laskeneet. On aivan selvää, että myös tuloerojen jyrkkä kasvu Suomessa — Yhdysvalloissa on tehty jopa tutkimusta asiassa — 90-luvulla johtuu ennen kaikkea optiojärjestelyistä. Näin ollen kritiikki optioihin ei johdu pelkästään kateudesta, vaan meidän täytyy katsoa ja arvioida myös työn etiikkaa, työmarkkinasuhteita ja viime kädessä laajemmin yhteiskunnan sisäistä koheesiota. Tässä suhteessa näen optiojärjestelyt erittäin suurena riskinä pohjoismaiselle hyvinvointiyhteiskunnalle.

[12] **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta se on riski siinä tapauksessa, että poliittiset päättäjät eivät huolehdi niistä keinoista, millä köyhyyttä ehkäistään, luodaan pienituloisille vaikeuksissa oleville ihmisille mahdollisuuksia tai toimitaan niin, että heidän sosiaaliturvansa ja perusturvansa on riittävä, että heillä on mahdollisuuksia työn kautta hankkia oma toimeentulonsa. Siinähän teidän, arvoisa ed. Kiljunen, hallituksenne on epäonnistunut. Miksi ette ole tasapainottaneet optiokehitystä luomalla pitkäaikaistyöttömille mahdollisuuksia työllistyä tai vahvistamalla heikoimmassa asemassa olevien ihmisten perusturvaa? Tämähän olisi pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan luomista.

Sitä minä tarkoitan, että on turha vain keskustella ja kauhistella optioasiaa vaan täytyy olla tyytyväinen siitä, että verotuloja kuntien ja valtion budjetteihin tulee, mutta täytyy olla joitakin toimenpiteitä, joilla käytetään niitä verotuloja järkevästi niin, että tuloeroja sitä kautta tasataan. Sitä minä koetin puheenvuorossani perätä, olisiko ollut mahdollista tästä 2,5 miljardin verotulosta, joka nyt osoitetaan lainojen lyhentämiseen, vaikka osa käyttää kaikkein vaikeimpiin ongelmiin, joita on alimmissa perusturvaetuuksissa, joista ed. Hyssälä otti esille alimman sairauspäivärahan ja äitiyspäivärahan puutteet, tai sitten vahvistaa kuntien mahdollisuuksia tarjota hyviä laadukkaita palveluita eri puolilla maata tai kaventaa alueellisia työttömyyseroja, jotka nekin ovat meillä aika suuret.

[13] **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron siinä vaiheessa, kun ed. Hyssälä oli käyttämässä puheenvuoroaan ja kun havaitsin ministeri Niinistön hyvin ärhäkästi suhtautuvan tuohon puheenvuoroon. Ed. Hyssälän puheenvuoro henki minusta kuitenkin aitoa huolta oikeasta asiasta. Oikeasta tarkoittaa käytännössä sitä, että huoli niiden ihmisten, niiden väestöryhmien, joita ed. Hyssälä tarkoitti, selviytymisestä jokapäiväisestä elämästä ja sen aineellisista vaateista on perusteltu, se on vankasti aiheellinen ja se tietyllä tavalla nousee pintaan juuri siinä vaiheessa, mitä tämän päivän julkisuus kertoo optioista.

Ei pidä heti säikähtää, jos joku optioita lähestyy myös vähän kriittisestä näkökannasta. Yhdyn ed. Kiljuseen siinä, että ei tämä järjestelmä ole niin putipuhdas sillä tavalla, että se joka kohdasta pohjoismaisen hyvinvointi-idean näkökulmasta katsoen näyttäisi pelkästään positiiviset, myönteiset kasvonsa. Ei minusta siinä ole mi-

tään pahaa, jos Nokian omistajat päättävät, että he palkitsevat tällä hetkellä johtajiansa optioilla tällä tavalla kuin palkitsevat. Se on heidän asiansa, tehkööt sillä tavalla.

Mistä me suomalaiset voimme päättää ja Suomen eduskunta viime kädessä päättää, on se, miten me verotamme noita optiotuloja tai mihin etuuksiin, sosiaalisiin oikeuksiin ja muihin vastaaviin oikeuttaa optioista saatu tulo. Eikö niin, että nämä asiat ovat meidän vallassamme? Tässä tarkastelussa, kun näin lähestytään tätä asiaa, on aika kohtuutonta, että joku kansalainen voi periaatteessa saada vaikkapa sairaus- tai äitiyspäivärahaa periaatteessa 10 miljoonaa markkaa yhden vuoden aikaan, teoreettisesti näin, kun muutama vuosi sitten hallitus poisti 100 000:lta kaikkein pienituloisimmilta ihmiseltä, jotka ovat monta kertaa omaishoitajia ja muita vastaavia, mahdollisuuden ensimmäiseenkään penniin sairauspäivärahaa silloin, jos sattuu sairastamaan. Kun näin on asianlaita, että tämmöinen on elävän elämän tosiasia tällä hetkellä Suomessa, on tavattoman hieno asia, annan tunnustuksen ministeri Perholle, että hän näyttää nyt puuttuvan tähän asiaan. Toivon kaikkia voimia ja menestystä siinä, että löytyy sellainen arkkitehtuuri tämän ongelman hoitamiseen, että jokin kohtuus ja oikeus tähän järjestelyyn tulisi.

Näillä sanoilla tunnen tietyllä tavalla sympatiaa sen ajatuskulun kanssa, mitä ed. Hyssälä ja myöskin ed. Kiljunen puheenvuorossaan sanoivat.

Mitä tulee muutoin valtion rooliin optioiden määrittelemisessä, sanon vielä sen ääneen, että ei nyt ihan joka suhteessa valtio omistajanakaan ole tässä suhteessa käyttäytynyt niin kuin minun mielestäni pitäisi. Jos jollekulle valtionyhtiön johtohenkilölle tehdään sellaiset optiosopimukset, jotka optiosopimuksen tekemishetkellä sovitaan, että henkilö voi merkitä vuoden tai kahden päästä optioita itselleen, ei optiosopimuksen tekemishintaan vaan hintaan, joka oli vuosi tai kaksi vuotta sitten taannoin, oli äskettäin taakse jääneessä elämässä, se on aika erikoinen optiosopimus. Suomen valtio omistajana on ollut sallimassa tällaisten sopimusten tekemistä, eikä tämä mielestäni ole oikein eikä mitenkään perusteltua. Nyt sattuu vain, että kyseisen yrityksen kohdalla on tainnut kurssi laskea, ettei välttämättä hirveän paljon jää käteen jnp. Minusta on välttämätöntä se, että jos kerran yksityiselläkin sektorilla optiosopimukset ovat tietyn idean mukaisia, totta kai valtion kilvoitellessaan hyvistä johtohenkilöistä, osaavista tutkijoista ja osaavista työntekijöistä täytyy olla jollakin tavalla mukana, mutta kohtuus kaikessa.

Amerikkalainen ja myöskin vaikkapa länsisaksalainen systeemi on hivenen toisenlainen. Luin Jürgen Schremppin optiosopimuksen. Katsoin, minkälainen on Jürgen Schremppin optiosopimus. Hänen optiosopimuksensa on rakennettu niin, että siinä katsotaan, miten tästä päivästä, jolloin optiosopimus tehdään, autoalalla yleensä ennustetaan kurssin kehittyvän tiettyyn ajanjaksoon mennessä, ja mikäli oman yrityksen kurssi nousee alalla arvioitavan yleisen sopivan kehityksen yli, vasta sen yli menevältä osalta optiosopimus määräytyy. Jotenkin ymmärsin sen näin rakentuvan. Jos olen oikein ymmärtänyt, Amerikassakin kaiketi vähän tähän tapaan näitä sopimuksia rakennetaan.

Arvoisa puhemies! Vielä kerran: Minusta on hieno asia, että meillä on Nokia. Minusta on hieno asia, että meillä on muita menestyviä yrityksiä, ja pääsääntöisesti varmasti on menetelty Suomen valtion toimesta aivan oikein. Sellaiset pukinsorkat, mitkä liittyvät sosiaalietuuksiin ja esimerkkeihin, mitä ed. Hyssälän toimesta esille tuotiin, pitäisi korjausta saada. Vielä kerran onnea ja menestystä siihen työhön, mitä ministeri Perho on luvannut näiltä osin tehdä.

Ehkä vielä kannattaa pohdiskella, minkä kaikkien asioitten ansiota on se, että ylipäänsä optiosopimukset tuottavat voittoa. Totta kai Nokian kohdalla kysymys on siitä, että on mahtava henkilöstö, joka tekee mahtavaa tulosta, innovoi uutta, saa paljon tässä suhteessa aikaan, mutta ei pidä jättää huomioimatta ihan kokonaan niitä asioita, joista ed. Aula puhui. Opettaja tai lastentarhanopettaja, joka tekee omaa työtään, joka oli kiristämässä vyötä silloin, kun Suomella meni heikosti, loi sen perustan, jolta suomalaisen teollisuuden ja myöskin teknoyritysten menestys tällä hetkellä on noussut. Ei kokonaan voida ajatella, että menestys, mikä nyt syntyy näissä parhaissa mahdollisissa yrityksissä, on vain niiden ihmisten satoa ja saldoa, vaan se on koko suomalaisen yhteiskunnan, sen eri osapuolten ja osatekijöiden, väestöryhmien, ammattiryhmien, jotka itse kukin omalla sarallaan ovat työtä tehneet. Järjestelmät vain ovat sellaisia, että ne eivät palkitse välttämättä opettajaa tai lastentarhanopettajaa tai sosiaalityöntekijää, niin kuin viime aikain ratkaisuissa on nähty.

Toinen asia, mitä ajattelin sanoa — harhailin vähän turhankin pitkään optiojärjestelyistä juttelemaan. Minusta ed. Aula toi hyvin esille, että kun nyt verotuloja, kiitos vaan, karttuu ihan hyvin, tässä tilanteessa erityisesti nyt, kun vielä esimerkiksi pääomatuloja tulee, olisi tarpeen ja tarkoituksenmukaista katsoa, miten voitaisiin nyt paikata yhteiskunnan heikkoja kohtia, jotka heikot kohdat ovat erityisen alttiita taloudellisen taantuman tai taloudellisten suhdanteitten heikentymisen iskuille, joka suhdanteitten ainakin jonkinlainen heikkeneminen ennen pitkää on edessä. Nyt niiden ongelmakohtien löytäminen, niiden tilanteiden paikkaaminen olisi erityisen perusteltua ja tarpeen. Ed. Aula luetteli muutamia sellaisia kohtia, jotka olisivat erityisen perusteltuja tässä suhteessa. Myöskin dieselveron, dieselin hinnan kohoaminen huippuunsa monien syiden summana olisi yksi sellainen asia, jossa määräaikaisin toimin valtiovalta aika pienillä uhrauksilla voisi aika paljon nyt tehdä.

[14] **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2001 talousarviota koskevan hallituksen esityksen täydentämisestä on siinä mielessä tietenkin merkittävä, että tässä nyt tunnustetaan, että ensi vuonna tulee arvioitua enemmän verotuloja. Tässähän on useana vuonna jo puhuttu siitä, että tietoisesti verotuloarvio on alimitoitettu. Nyt selvästi tunnustetaan, että näin on käynyt. Se on tietenkin hyvä asia, että verotuloja tulee enemmän.

Ministeri Niinistö totesi, että varakas, hyvä valtiontalous on köyhän viimeinen ystävä ja paras ystävä, mutta otan yhden ihmisryhmän esille, mille valtiontalous, vaikka se on hyvässä kunnossa, ei ole ollut ystävä. Tarkoitan tässä noin 170 000:ta työmarkkinatuella olevaa ihmistä. Nämä ihmiset ovat ensinnäkin menettäneet työpaikkansa, he ovat pudonneet ansiosidonnaiselta työttömyysturvalta, he ovat pitkäaikaistyöttömiä pääsääntöisesti, ja heille maksetaan 122 markkaa päivä miinus verot 21,5 päivää kuukaudessa. Jokainen voi miettiä, miten tällä tulotasolla tulee toimeen, kun muistetaan lisäksi, että muutama vuosi sitten heiltä poistettiin kunnallisverotuksen ansiotulovähennys, jolloin heidän verotuksensa kiristyi. Nyt jos koskaan olisi mahdollisuus näitten 170 000 ihmisen verotusta tehdä oikeudenmukaisemmaksi, koska valtiontaloudessa on varaa, elikkä palauttaa ansiotulovähennys myös näille työttömyysturvan saajille. Siis tämä on vähintä, sillä tässä on myöskin ihmisryhmä, joka ei saa minkäänlaisia verohelpotuksia tulevassa ensi vuoden veroratkaisussa, joka on tehty. Mielestäni tämä on yksi niitä pienituloisimpia ihmisryhmiä, joka todella tarvitsisi sen sijaan, että heidät pakotetaan nyt toimeentulotukiasiakkaiksi, koska tällä tulotasolla ei tule toimeen. Toinen vaihtoehto on tietenkin se, että heille järjestettäisiin työtä, mutta valitettavasti noin 300 000 ihmistä edelleenkin on vailla työtä. Se ei millään tempuilla onnistu, vaan täytyisi tehdä todella aika voimakkaitakin lainsäädäntötoimia.

Lisäksi työttömyyskortistoissa olevat osittain tai lähes kokonaan työkykynsä menettäneet ihmiset pitäisi suoraan siirtää heille kuuluvalle työkyvyttömyyseläkkeelle. On turha roikottaa niitä ihmisiä siellä, koska terveillekään työkykyisille ihmisille, läheskään kaikille ei pystytä järjestämään työtä. Ne ihmiset, jotka haluavat eläkkeelle, tulisi päästää eläkkeelle.

Todella kun valtiontaloudessa on väljyyttä, pitäisi ennen kaikkea näitten ihmisten verotusta helpottaa. Ei ole mitään mieltä siinä, että suurituloiset, hyvätuloiset ihmiset, jotka saavat vielä kohtuullisen hyvät palkankorotuksetkin ensi vuoden alusta, saavat hyvät verohelpotukset ja työttömyysturvan peruspäivärahalla tai työmarkkinatuella olevat ihmiset eivät saa penninkään verohelpotusta. Nyt kun työmarkkinatuen päivärahaa korotetaan indeksitarkistuksella 5 markkaa ensi vuoden alusta eli 127 markkaan, on muistettava, että tämä indeksitarkistus on korvaus tapahtuneesta hintojen noususta. Sehän ei ole mikään tasokorotus, vaan se on korvaus tapahtuneesta hintojen noususta. Heidän suhteellinen asemansa ei siis parane vaan päinvastoin edelleenkin heikkenee.

Valitettavasti ministeri Niinistö joutui lähtemään pois, sillä olisin kysynyt, onko valtio näitten kaikkein pienituloisimpien ystävä, kuten hän äsken mainitsi.

Toisena asiana esiin nousseeseen optiokeskusteluun haluan sen verran puuttua, että minun mielestäni sosiaaliturvaan, päivärahoihin ja myöskin eläkkeisiin tulisi jossakin vaiheessa säätää katto. On kohtuutonta, että voidaan saada jopa kymmenientuhansien markkojen päivärahoja, mikä nyt on teoriassa mahdollista. Teoriassa on mahdollista jopa keinotella sillä tavalla, että tulojen saamisen jälkeen hoidetaan homma ja otetaan ne suuret päivärahat. Mielestäni sosiaali-

turvan tehtävä on turvata ihmisille kohtuullinen toimeentulo silloin, kun he sosiaaliturvaa tarvitsevat. Näin ollen sosiaaliturvan tasoon tulisi säätää katto — monissa maissa on katot — ettei sosiaaliturvan taso ole kohtuuton. Toiset ovat kokonaan nollapäivärahalla ja toiset sitten saisivat kymmenientuhansien markkojen päivärahat. Tällainen ei voi olla mielestäni oikeusvaltiossa vallitseva tilanne.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[15] **Liisa Hyssälä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kuoppa mielestäni aivan oikein totesi, että ei voi olla oikein, että osa ihmisistä on nollapäivärahalla, kun sitä verrataan suuriin päivärahoihin.

Useassa puheenvuorossa on viitattu pohjoismaiseen malliin. Mallihan oli voimakkaasti esillä presidentinvaalien aikoihin ja sitä puolusteltiin. Nythän sairausvakuutuksen päivärahan poisto pienituloisilta ja tulottomilta on vakava isku pohjoismaista mallia vastaan, joka on universaali malli, jossa kaikilla on tämä etuus, ettei verkon silmien läpi osa porukasta putoaisi, niin kuin nyt tapahtuu.

On ilahduttavaa todeta, että ed. Kuopalla on vielä sosiaalinen omatunto tallella. Tämä enteilee hyvää, koska vielä ennen joulua tulee äänestyksiä budjetin yhteydessä. Tulemme esittämään nimenomaan pienituloisten etuuksien korottamista, muun muassa juuri äitiyspäivärahaa 60 markasta siihen työttömien 122 markkaan, jota ed. Kuoppa piti hyvin pienenä ja joka onkin pieni. Mutta myöskin muita äänestyksiä tulemme järjestämään.

[16] **Matti Saarinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! On yleinen havainto, niin kuin kaikki tiedämme, että työllisyys on parantunut ja paranee kaiken aikaa. Valtion velkaa lyhennetään. Sen suhteellinen osuus bruttokansantuotteesta on kehittynyt todella hyvin ja hyvään suuntaan. Korot ovat enemmän kuin puolittuneet 90-luvun alkupuolen tilanteesta. Eletään siis kovin toisenlaisissa olosuhteissa kuin silloin.

Tätä taustaa vasten tuntuu vähän kohtuuttomalta opposition harjoittama arvostelu. Oppositiohan on vuodesta 95 eli siitä lukien, kun joutui oppositioon, ennustanut aina etukäteen ihan maailmanlopun meininkiä ja nähnyt tulevaisuuden todella synkkänä. Aina te ennustatte tulevan kehityksen todella synkkänä. Kun katsotaan vähänkin lähimenneisyyteen, tosiasia sitten kuitenkin on, että synkin, valitettavasti Suomen kannalta synkin, korpitaival ajoittuu juuri Esko Ahon hallituskaudelle. Niin synkkää ei ole ja toivottavasti ei tulekaan. Nyt on eletty ihan toisenlaisissa olosuhteissa. Kyllä silloin kun on kiitoksen paikka, täytyy myös hallitukselle antaa kiitoksia siitä, että vaikka on ollut pientä napinaa, nitinää ja rutinaa, se on kuitenkin aika sitkeästi pitänyt päälinjoista kiinni. Sen harjoitetun talouspolitiikan ansiosta, mitä Lipposen ykkös- ja kakkoshallitukset ovat noudattaneet, on saatu aikaan vakautta ja ylletty niihin tuloksiin, joihin on ylletty. Ne tulokset ovat kaikkien vertailtavissa etenkin makrotasolla. Kansantaloudellisesti, valtiontaloudellisesti asiat ovat aika hyvässä asennossa. En pidä sitä kovin suurena ongelmana, jos tuloja tulee enemmän, kuin on arvioitu. Se on mukava ongelma. Tulisi vain ovista ja ikkunoista jatkossakin valtion kassaan rahaa. On mukavaa politiikkaa miettiä sitä, miten se raha käytetään.

Kuten tänään kuulimme muun muassa valtiovarainvaliokunnassa, tuloarviot edelleen ovat aika varovaisia. Sukanvarressa on tiettyjä tuloeriä, jotka sieltä jossain vaiheessa tuloiksi sitten kertyvät ja karttuvat.

On myös tunnustettava, että kipupisteitä on ja on muunkinlaista velkaa kuin vain kamreerin velka, joka näkyy kirjanpidossa. Näissä asioissa meidän kansanedustajina itse kunkin, olemme sitten opposition riveissä tai hallituspuolueitten riveissä, täytyy herkällä korvalla kuunnella ja katsella yhteiskuntaamme ja toimia siinä sitten tietynlaisina kuriireina ja tuoda ne myös näihin kammareihin, joita eduskunnassa on, keskustelun kohteeksi ja koettaa vaikuttaa siihen, että hallituksen talousarvioehdotusta tietyiltä osin voitaisiin vielä entisestäänkin parantaa.

Tässä yhteydessä kipupisteenä nousee väistämättä pintaan esimerkiksi työttömien asema. Työttömyys on edelleen yhteiskunnassamme suurin yksittäinen ongelma. Se pitää tunnustaa. Sen vuoksi, kun eri suunnille tulee tulonsiirtoja, veronkevennyksiä ja vaikka mitä, niin on kyllä meidän tehtävämme huolehtia siitä, että työttö-

mät eivät ainakaan jäisi väliinputoajiksi. Mieluummin, jos on värkeissä varaa, heidän suhteellista asemaansa pitäisi parantaa, ei ainakaan huonontaa eduskunnan päätöksillä. On aika kova haaste huolehtia siitä. Myös vanhustenhuollon suunnalla asiat ovat kerta kaikkiaan sillä mallilla, että meidän pitää siihen reagoida. Pelkästään velanhoidon nimeen vannomista tässä talossa pitäisin köyhänä politiikkana. Se on liian yksinkertaista ja liian armotonta. Meillä on nyt ylijäämäisillä budjeteilla mahdollisuus hoitaa sellaisia asioita, jotka ovat jääneet vähemmälle tai huonolle hoidolle.

Mitä vielä tulee opposition suuntaan, niin monessa kohdassa oppositio arvostelee aika voimakkaasti ja se on opposition tehtäväkin, mutta kyllä olisi joskus ihan kiva kuulla, mitkä ovat opposition todelliset vaihtoehdot. Päälinjoista poikkeavia, vaihtoehtoisia esityksiä en oikein ole kuullut. Yksittäisissä asioissa on tietynlaista särmää ja terävyyttä, mutta peruslinjaan, jolla Suomi on lamasta nostettu, ette ole oikein vakavasti otettavaa vaihtoehtoa esittäneet.

Ed. Olin merkitään läsnä olevaksi.

---

[17] **Maria Kaisa Aula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarisen puheenvuoro oli kyllä jossakin määrin hämmentävä. Ensin hän arvosteli opposition puheenvuoroja ja sitten hän puheensa loppupuolella päätyi ihan samoihin esityksiin kuin esimerkiksi minä puheenvuorossani siitä, että kohonnutta verotuottoa ei pitäisi aina käyttää yksinomaan velkojen lyhentämiseen, vaan tulisi myös miettiä niitä hyvinvointiyhteiskunnan ongelmia, palvelujen ongelmia, työttömyyden ongelmia, joita voitaisiin tällä rahoituksella korjata. Minun käsittääkseni me olemme siitä aika lailla samaa mieltä. Minun nähdäkseni ei sen paremmin minun kuin ed. Pekkarisenkaan puheenvuorossa mustamaalattu tilannetta vaan todettiin, että ensi vuoden tilanne näyttää aika hyvältä ja ylikuumentumisuhkia ei näyttäisi olevan. Siinä mielessä kansantuotteen kasvun laantuminen on oikeastaan Suomen kannalta hyvä asia. Mutta meillä pitäisi nyt olla viisautta käyttää talouden kasvun tulokset sillä tavalla, että ed. Kiljusenkin ongelmaksi mainitsemia tuloeroja lievennettäisiin.

[18] **Matti Saarinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Asia on pitkälti noin kuin ed. Aula hyvässä puheenvuorossaan totesi. Herttaisessa yksimielisyydessä on monia asioita eduskunnan voimin hoidettukin. Mutta mitä tarkoitin, niin opposition taholta on useiden vuosien ajan nähty tulevasta kehityksestä, silloin kuin sitä on arvattu etukäteen, että työllisyys ei tule kehittymään ja että valtiontalous ei tule saamaan sellaisia tulomääriä kuin hallitus on esittänyt. Te olette nähneet suuret linjat kovin synkkänä etukäteen. Jos peilataan vähän taaksepäin, niin voidaan todeta, että hallitus ja hallituspuolueet ovat arvauksissaan osuneet paremmin, jopa niin hyvin, että tuloja kertyy enemmän kuin on arvattu ja sitäkin on vähän opposition taholta arvosteltu, että onko se tietoista. Siinä on meillä kyllä yhteinen intressi, että tulot pitäisi mahdollisimman realistisesti arvata.

Mutta puheenvuorossani tutkailin sitä, miten oppositio näkee tulevaisuuden. Te näette sen niin kovin synkkien lasien läpi, ja toivoisin, että näkisitte jotain valoa putken päässä.

[19] **Kyösti Karjula /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvostan ed. Saarisen näkemyksiä monessa suhteessa ja erityisesti yhdyn iloon siitä, että meillä on tällainen tilanne, että voimme jakaa vähän ennakoitua parempaa valtiontalouden tulosta tässä tilanteessa. Mutta en yhdy siihen kritiikkiin, mitä ed. Saarinen esitti, että me oppositiossa tietoisesti maalaamme huonompia ennusteita, mitä toteutuu. Enemmänkin rohkenisin epäillä meidän itse kunkin arviointikykyä viime vuosilta, että eiköhän todellisuus ole se, että euron kurssikehitys, jota tuskin hallituksen sisälläkään oletettiin näin huonoksi, mitä se on ollut, on monelta osin se keskeinen selittäjä sille, että saamme tällä hetkellä iloita näin hyvästä kansantalouden kehityksestä ja nauttia niin hallituksen puolella kuin oppositionkin puolella siitä, että monet sellaiset ongelmat, jotka näyttivät vielä 2—3 vuotta sitten vaikeilta ratkaista, ovat osittain ratkenneet. Enemmänkin opposition taholta peräänkuulutamme sitä, että kun nyt olisi varaa, miksi ei hoideta niitä kysymyksiä, jotka olisi suhteellisen pienillä budjettivaroilla vietävissä paremmalle tasolle, kuin ne ovat tällä hetkellä.

[20] **Kalevi Olin /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti ed. Karjula on oikeassa siinä, kun hän toteaa, että kun nyt on taloudellista liikkumavaraa enemmän kuin aikaisempina vuosina, jaettavaa voisi olla myös pieniin kohteisiin. Mutta kun ed. Saarinen arvosteli oppositiota, niin uskon, että hän on siinä oikeassa, että joskus tuntuu yleiskeskustelun aikana ja asiakeskustelunkin aikana, että vastakkainasettelu hallituksen kanssa on osin keinotekoinen etenkin siitä syystä, että hallituksen työn ehkä päätulos yhdessä muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa liittyy siihen, että ensi vuosi on, muistelen, kahdeksas vuosi peräkkäin, jolloin talous maassa kasvaa ja inflaatiokin on kuitenkin suhteellisesti ottaen hillityllä tasolla. Tältä osin siis pääkohteeseen, talouspolitiikkaan, ei näytä olevan suurtakaan kritiikin perustetta opposition taholta. Jakopolitiikka on se, josta käsityserot näyttävät vaihtelevan.

[21] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Yritän puhua lyhyesti. Tässä käydään väittelyä opposition ja hallituksen välillä tulevaisuuden ennusteista. Aivan totta. Tämä dialogi on tyypillistä. Hallitus näkee usein asiat optimistisemmin kuin oppositio pelkästään jo siksi, että hallitus edustaa päätöksentekoa. Luonnollisesti päätöksentekijät pyrkivät mahdollisimman hyviin päätöksiin ja luottavat silloin tulevaisuuteen. Sitä, kumpi on oikeassa pidemmällä jännevälillä, on vaikea tietää. Normaalisti optimistit ja pessimistit ovat yhtä monta kertaa oikeassa. Erona ehkä on juuri se, että pessimistit näkevät vaikeuksia kaikissa töissä, kun taas optimistit lähestyvät asiaa toisinpäin: näkevät töitä mahdollisissa vaikeuksissa. Tästä syntyy tämä dialogi nyt tähän, joka näyttäytyy ed. Saarisen ja ed. Aulan välisenä kiistelynä.

Arvoisa puhemies! Minun puheenvuoroni piti keskittyä vielä optiokeskusteluun, jota aikaisemmin käytiin.

Ed. Pekkarinen käytti minusta erinomaisen puheenvuoron pohdiskellessaan optiojärjestelmiä, pohdiskellessaan myöskin esimerkiksi yrityksen nimeltä Nokia menestystarinaa. Me varmasti kaikki Suomessa olemme harvinaisen tyytyväisiä siihen, että Nokian kaltainen teknologinen jättiläinen Suomeen on syntynyt. Se on syntynyt pitkälti sen ansiosta, että meillä on niin pitkälle kehittynyt hyvinvointiyhteiskunta koulutuspalveluineen, perusinfrastruktuureineen jne. Nokian osalta kieltämättä eräs ongelma on se, että se on myöskin levittämässä outoa yrityskulttuuria Suomeen ennen kaikkea optiojärjestelyillään, jotka sieltä ovat leviämässä koko suomalaiseen yrityskenttään ja jotka ovat vääristämässä, kuten jo aikaisemmin sanoin sekä työmarkkinakäytäntöjä että tulonjakoa. Se on valitettava piirre Nokian muuten upeassa suorituksessa.

Optiojärjestelyihin liittyen on monasti tuotu esille se, että ei ole riittävää eikä ole järkevää, että vain yrityksen johto palkitaan hyvästä suorituksesta, koska yrityksen johto ei toimi yksin, vaan koko henkilökunta on syytä sitoa optiojärjestelyihin. Näinhän on monilta osin myöskin tehty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Kiljunen, voisitteko jatkaa puhujakorokkeelta?

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Minulla ei ollut enää monta sanaa. Sen takia ajattelin jatkaa paikalta.

On pohdittu sitä, että optiojärjestelyt olisivat oikeudenmukaisempia, jos ne kohdistuisivat koko yrityksen henkilöstöön eivätkä vain yrityksen huippujohtoon. Tällaisia optiojärjestelyjähän on jo käynnistetty myöskin Suomessa ja muissakin maissa, mutta minun nähdäkseni tämäkään ei ole riittävä. Siinä mielessä ed. Pekkarisen puheenvuoro oli aivan oikein osoitettu, että sen kummemmin kuin yritysjohto ei toimi yksin silloin, kun menestyksellisestä yrityksestä kysymys, vaan koko henkilöstön panosta tarvitaan, niin myöskään tämä yritys henkilöstöineen ei toimi tyhjiössä, vaan se toimii yhteiskunnassa, tässä tapauksessa suomalaisessa yhteiskunnassa, ja se toimii niillä eväillä ja edellytyksillä, joita koko tämä järjestelmä on tarjonnut. Yritysjohtajien lapset käyvät kouluissa. Yritysjohtajat tarvitsevat terveyspalveluja. Kaikki eivät toimi sellaisilla lohkoilla yhteiskunnassa, joilla osakesäästäminen tai osakesijoittaminen on mahdollista. Vaikka tämän hyvinvoinnin yhteisen kakun rakentamiseen osallistuvat koulujen opettajat, terveyskeskusten henkilökunta ja kaikki muut työssä käyvät, palkitsemisjärjestelmät eivät voi olla saman kaltaisia kuin yrityksissä, joissa osakesijoittaminen on mahdollista. Tässä suhteessa näen koko optiojärjestelmän outona. Se on nimenomaan ongelmallinen. Se on sekä kärjistämässä voimakkaasti tuloeroja että heikentämässä yhteiskunnan sisäistä solidaarisuutta ja koheesiota.

Pidän sitä vääränlaisena yhteiskuntasuhteita vääristävänä palkitsemisjärjestelmänä. Sen takia kaiken kaikkiaan suhtaudun siihen kriittisesti.

22 **Pertti Mäki-Hakola /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käyty mielenkiintoista keskustelua valtion talousarvion täydennyksestä. Myöskin oppositio on tässä tapauksessa antanut peräti tunnustusta hallitukselle, että asiat on hoidettu hyvin. Näinhän todella tilanne on.

Mutta kun ed. Karjula totesi, että ongelmat ovat ratkenneet, eivät ongelmat ole mitenkään ratkenneet, vaan ne on ratkaistu. Täytyy todeta se, että onneksi meillä on ollut varsinkin viime aikoina hallituksia, jotka ovat pystyneet tekemään päätöksiä, joilla niitä ongelmia on ratkottu, kipeitäkin päätöksiä silloin, kun niitä on tarvittu.

Ed. Pekkarinen puhui yhteiskunnan heikoista kohdista ja vetosi niiden korjaamiseen. Kyllä kai tänä päivänä kuitenkin tilanne vielä valtiovallan tason osalta on se, että valtionvelka on meidän yhteiskuntamme heikoin kohta vielä tänä päivänäkin. Me tulemme vielä joutumaan sellaiseen aikaan, jolloin tämän talouden pyörät eivät tällä tavalla pyöri. Silloin meillä on oltava liikkumavaraa. Kyllä nyt on haettava sellaista järjestelyä, jolla tästä päästään eteenpäin. Meillä on vahva valtiontalous tänä päivänä. Minun mielestäni ministeri Niinistö totesi ihan oikein, että se on myöskin köyhän ystävä. Meidän vahva valtiontaloutemme säteilee myöskin sillä tavalla, että meillä on vahvoja yrityksiä, jotka ovat kansainvälisen luottolaitoksen toimesta saaneet erinomaisen hyvät arvosanat.

Optiojärjestelyistä: Ne ovat nykypäivää ja varmastikin hyväksyttäviä. Niin kuin ministeri Niinistö totesi, ei valtiolla ole ollut aktiivista roolia niiden osalta, vaan yhtiöt ovat omalta osaltaan niistä päättäneet. Sieltä kertyy verotuloja esimerkiksi kunnille. Kyllä kai on kuntien asia arvioida se, mihin ne laitetaan, mihin ne kohdennetaan. Sieltä tulee todella isoja määriä. Jorma Ollilan maksamat verot vastaavat suurin piirtein jonkin pienen kunnan koko tuloverotusta. Kyllä kai kuntienkin pitää ottaa tästä vastuu, mihin se raha siellä kohdennetaan.

Kaiken kaikkiaan muuten pidän myönteisenä sitä, että huumausainepolitiikassa on päästy eteenpäin ja myös kehitysyhteistyömäärärahoissa on päästy eteenpäin. Toivottavasti vain nyt pystytään valvomaan, että ne menevät sellaiseen tarkoitukseen kuin on tarkoitettu.

23 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun puheenvuoroa ajattelin pyytää, mielessäni olivat ennen muuta ed. Mauri Pekkarisen ja ed. Liisa Hyssälän käyttämät puheenvuorot, joissa tuotiin esille se, että meidän on yhteiskunnassa pidettävä huolta ennen kaikkea siitä, että niille, joilla on tuloja vähiten käytettävissä ja jotka eivät itse voi omaan tulonmuodostukseensa vaikuttaa, kuten ennen kaikkea eläkeläisille, jakaantuu tätä hyvinvointia oikeudenmukaisesti. Samoin on paikallaan, että ne ryhmät, jotka laman aikana joutuivat tinkimään, sitten hyvinvoinnin kasvettua saavat kohtuullisesti takaisin. Viittaan muun muassa niihin matalapalkkaisiin ja naisvaltaisiin ammattialoihin kuten opettajiin, hoito- ja hoivatyötä tekeviin, jotka viime päivinä ovat tuoneet epäkohtiaan esille. Kyllä heidän asiaansa tulee tänä aikana muistaa.

Samoin pitäisi oikeudenmukaisesti muistaa eläkeläiset. 50 markan kansaneläkkeen kuukausikorotus on perin vähän. Tämä osaltaan voisi korjautua myös sen epäkohdan poistamisella, että yhteiskunnan veronmaksajien kelamaksujen avulla nyt henkilö, joka saa tuloja optioista, joutuessaan Kelalta saamaan saa kyllä ihan terveen maalaisjärjen mukaan kohtuuttoman päiväkorvauksen sieltä.

Toivoisin muutenkin, että palkkatulot nähtäisiin tiettynä tavoitteena ja ihanteena. Kyllä monet kritisoivat optioita kansalle vieraana käytäntönä. Tietysti on yrityksen asia, miten se palkkansa maksaa, mutta kyllä on myös terveen yhteiskuntapolitiikan kritiikin sijaa.

Yhdyn myös ed. Kiljusen esille tuomiin näkemyksiin.

24 **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! En malta olla käyttämättä puheenvuoroa ehkä tästä tärkeimmästä kysymyksestä, joka tietysti liittyy siihen, miten tätä kasvavaa vaurautta oikeudenmukaisesti yhteiskunnassa jaetaan, eli kysymyksestä, mikä täällä on esitetty, olisiko tarkoituksenmukaista käyttää esimerkiksi tässä lisäbudjetissa olevasta 2,5 miljardista osa niitten ongelmien ratkaisemiseen, joista nyt osa Suomen kansasta ja vähempiosaisista on joutunut ja joutuu kohtuuttomasti kärsimään.

Kuulun niihin, jotka näkevät asian sillä tavalla, että meidän pitäisi vahvemmin tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa auttaa heikompituloisia. Olen itse esimerkiksi ensi vuoden budjettiin tehnyt talousarvioaloitteen siitä, että nimenomai-

sesti työmarkkinatuen tasoa pitäisi kasvattaa tuntuvammin kuin hallitus esittää. Asia on myöskin sillä tavalla — viittaan ed. Mäki-Hakolan käyttämään puheenvuoroon — että meillä on iso valtionvelka ja se on ongelma, sitä pitää määrätietoisesti lyhentää, mutta meillä on myöskin ihmisiä ja kansalaisryhmiä, joilla ei ole aikaa odottaa kolmea vuotta, viittä tai kymmentä vuotta yhteiskunnan parempaa kädenojennusta. Elämä on lyhyt, se on tässä ja nyt. Ihmisiä pitää voida kohdella tasapuolisesti nopeammalla aikataululla. Tämä on iso poliittinen ja yhteiskunnallinen kysymys. Tältä osin odotan sinällään hyvältä Lipposen hallitukselta vahvempaa oikeudenmukaista politiikkaa yhteiskunnan vähäosaisia kohtaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Gustafsson, jatkaisitteko puhujakorokkeelta?

Puhuja: Se loppui juuri nyt, kiitoksia.

[25] **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on hyvin mielenkiintoinen. Ehkä sen olennaisin osa onkin juuri tällä hetkellä arvioida, mitä ovat ne tulevaisuuteen tähtäävät investoinnit, jotka on syytä tehdä. On tärkeää todella, että eduskunta kykenisi linjaamaan, että tässä tilanteessa, vaikka meillä on polttavia tämän päivän epäkohtia, emme kohdenna käytettävissä olevia resursseja liikaa kulutukseen vaan pyrimme todella rakentamaan tulevaisuutta. Mielestäni meidän todella pitää rakentaa visioiden kautta vankasti tulevaisuutta. Meidän tulee eduskuntatasolla myös kyetä määrittelemään visiot, jotta tietäisimme ainakin, mihin suuntaan menemme, mutta hyväksyä hyvin vahvasti myös se, että yhteiskunnan tehtävänä on myös luoda ennen kaikkea edellytyksiä niin henkiselle kasvulle kuin ihmisten keskinäiselle vuorovaikutuksellekin. Tällöin nuo visiot ja tulevaisuuskehitysnäkymät määräytyvät niin yksilöiden kuin yhteisöjenkin toiminnan tuloksena.

Otan yhden esimerkin. Julkishallinnon palvelujärjestelmät varmasti vaativat merkittävästi kehitystä ottaen huomioon teknologian yleismaailmallisen nopean kehityksen. Tätä tukee myös Suomen omaksuma linja nostaa tutkimus- ja kehitystoiminnan osuus bruttokansantuotteesta yhä suuremmaksi, ja tätä linjaa tulee jatkaa. Nyt saavutettu runsas 3 prosenttia tutkimus- ja kehitystoimintaan bkt:stä ei vielä suinkaan ole riittävä taso, vaan yhä mittavampia investointeja on tehtävä.

Kun täällä on käyty keskustelua sosiaalipuolesta ja sen investoinneista, tässä hyvä periaate on hallitusohjelman periaate: oikein ajoitettu ja mitoitettu investointi sosiaali- ja terveydenhuoltoon on investointi ihmiseen. Tällöin nimenomaan ennalta ehkäisevät toimenpiteet ovat keskeisiä ja niiden tuloksena saatava hyöty on merkittävä tulos lähivuosina.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys yritys- ja yhteisötietolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 188/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Klaus Bremer /r:** Arvoisa puhemies! Tällä lakiesityksellä otetaan pieni askel kohti yrittämisen helpottamista tässä maassa. Käsitykseni mukaan eilen on julkistettu kansainvälinen Gem 2000 -tutkimus, jossa 21 maan yritysilmapiiriä, yrittämistä, verrataan toisiinsa. Suomi sijoittuu perin huonosti 15. sijalle ja naisyrittäjyyden kohdalla Suomi on viimeinen 21 vertailumaasta. Tämän päivän aamu-uutisissa professori Erkko Autio teknillisestä korkeakoulusta toteaakin, että yrittäjyys on keskeinen uudistusvoima kansantaloudessa eli talous näivettyy, ellei ole yrittäjyyttä. Tämä yrittämisen vaikeus on syy, miksi Suomessa pelätään yrittäjyyttä.

Nyt tällä hallituksen esityksellä otetaan pieni, mutta aivan liian pieni askel kohti yrittämisen helpottamista. Valitettavasti jälleen tämän lain valmistelussa kuvastuu se tosiasia, ed. Gustafsson, että sosialidemokraatit ovat yrittäjyyden pahin kanto kaskessa. Sosialidemokraattinen politiikka on se, joka tappaa tehokkaasti viimeisetkin yrittämisen halut tässä maassa. Tulos on se, mikä Gem-raportissa nähdään, että Suomessa pelätään yrittämistä. Yrittäminen koetaan vasten-

mieliseksi ja liian vaikeaksi, että uskalletaan lähteä tähän toimintaan, joka on ainoa, joka todella synnyttää uusia työpaikkoja tänä päivänä. Tämä on pieni askel kohti parempaa, mutta aivan liian pieni. Toivotaan, että tämä kuitenkin saa suosiollisen vastaanoton ja ehkä korjauksiakin valiokuntakäsittelyssä.

2 **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! Täytyy nyt todeta ääneen se, että en ole perehtynyt mitenkään syvällisesti tähän hallituksen esitykseen eduskunnalle yritys- ja yhteisötietolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Pyysin puheenvuoron sen takia, kun arvostamani ed. Bremer aina joskus sortuu vahvoihin ylisanoihin, ja se, että hän nyt hyvin viitteellisesti mitenkään argumentoimatta toteaa, että sosialidemokraatit ovat yrittäjien pahin vihollinen taikka kanto kaskessa, ei nyt perustu tämän päivän arkeen ja kokemukseen laisinkaan. Koko sosialidemokraattinen liike on syntynyt pienyrittäjistä, yritteliäistä ihmisistä, suutareista, räätäleistä, ylipäätänsä ihmisistä, jotka ovat halunneet viedä yhteiskuntaa ja kehitystä eteenpäin. Ed. Bremer tietää, että kansainvälisten ja kansallisten tutkimusten mukaan Suomessa yritysten kilpailukyky ja kohtelu on erinomaisen hyvää ja vertailukelpoista verrattuna mihin maahan tahansa. Mutta varmaan tärkein asia on se, että olemme ed. Bremerin kanssa sitä mieltä, että yrittäjyyttä pitää kannustaa ja tukea ja valtion pitää luoda parhaat toimintaedellytykset yritystoiminnalle. Näinhän sosialidemokraatit haluavat ja pyrkivät tekemään.

3 **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Bremerin esille ottama Gem-tutkimus julkistettiin vasta tänään enkä ole itsekään ehtinyt siihen paneutua, mutta koska olen seurannut sitä tutkimusta, joka siis tehdään vuosittain, totean, että tänään julkistetusta tutkimuksesta saatujen ennakkotietojen mukaan todella huolestuttavinta on se, että huolimatta viime vuosien varsin suotuisasta taloudellisesta kehityksestä ja monista myös Lipposen hallituksen hyvistä toimenpiteistä, jotka ovat kohdistuneet teknologiaan ja osaamiseen ja luoneet edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle, merkittävää edistystä nimenomaan ihmisten asenteissa ei ole tapahtunut. Voisi olla paikallaan ehkä ajatella pari askelta eteenpäin myös tuosta, mitä ed. Bremer totesi. Eli vähin, mitä evästyksenä valiokunnalle voimme sanoa, on, että valiokunta voisi paneutua varsin syvällisesti myös tämän lain käsittelyn yhteydessä tähän kansainväliseen vertailuaineistoon, jota professori Autio ansiokkaasti on tutkimusryhmänsä kanssa vetänyt eteenpäin.

Tästä varmasti löytyisi valiokunnan mietintöön paljonkin niitä evästyksiä, joilla yrittäjyyttä Suomessa nimenomaan voitaisiin edistää. Tämä liittyy läheisesti myös alueellisen innovaatiotoiminnan edistämiseen, koska on selkeää, että kunnat ja osaamiskeskukset Suomen eri osissa voivat tehdä merkittävästi työtä yrittäjyyden eteen. Olennaista on tällöin vaikuttaa nimenomaan asenteisiin, ja niihin vaikutetaan tietenkin parhaiten parantamalla yrittäjyyden konkreettisia toimintaedellytyksiä. Tähän taas lainsäädäntö tekee keskeisiä ratkaisuja.

4 **Klaus Bremer /r:** Arvoisa rouva puhemies! Suomessa yrittämisen ongelmat johtuvat suuresti siitä, että meidän yrittäjyyttä koskeva lainsäädäntömme on tehty suuryrityksiä varten. On äärimmäisen vaikea selviytyä pienyrityksenä ja pienyrittäjänä siitä byrokratiasta, jonka tämä luo. Byrokratia onkin Suomen Yrittäjien kyselytutkimuksessa kerta toisensa jälkeen todettu suurimmaksi yrittäjyyden ja kasvun esteeksi yrittäjillä. Tätä on toivottu korjattavaksi. Minä tein edellisellä eduskuntakaudella pienyhtiölakiehdotuksen, joka olisi korjannut tilanteen ja tehnyt helpommaksi nimenomaan pienyrittäjille pärjätä tässä byrokratiaviidakossa. Ehdotin muun muassa yhteisrekisteriä, ehdotin sähköistä ilmoitusmenettelyä ja ehdotin myös kaikkien yhtiömuotojen nopeutettua rekisteröimistä ja hyväksyntää. Tämä laki puuttuu näihin kolmeen asiaan, mutta vain puolittaisin askelin. Yhteisrekisteriin jää vielä paljon toivomisen varaa, se ei ole täydellinen, sähköinen ilmoitusmenettely on vaillinainen, ja toiminimilaki on ainoa, joka nopeuttaa toiminimen rekisteröimistä.

Ed. Gustafsson, en kinaamisen takia tuo tätä esille vaan surullisena ja tietoisena siitä, että sosialidemokraattisen puolueen valtava voimatekijä tässä yhteiskunnassa on nyt se, joka tehokkaasti jarruttaa ja on totaalinen jarru yrittäjyydelle ja ennen kaikkea pienyrittäjyydelle, joka, sanottakoon vielä kerran, luo ne uudet työpaikat Suomeen.

5 **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! Ei nyt ole ehkä hedelmällistä jankuttaa puolityhjässä eduskuntasalissa tästä asiasta, mutta tämä on

niin tavattoman tärkeä. Olen perillä ed. Bremerin tekemästä pienyhtiölakiesityksestä ja siitä kokonaisuudesta ja ainakin itse ymmärrän, että se pääosin perää aivan oikeita asioita. Nyt tullaan myös tähän kysymykseen, miten eduskunta toimii, miten hallitus toimii. — Jollei ed. Kiljunen nyt häiritsisi ed. Bremeriä, niin hän oppisi taas jotain. — Nimittäin kysymyshän on myös siitä, että se puolue, jota ed. Bremer täällä edustaa tai jonka edustajana hän on, on ruotsalainen kansanpuolue, joka on pitkäaikaisin hallituspuolue Suomessa. Olen ymmärtänyt, että ed. Bremer on arvostettu kansanedustaja siellä ja eduskunnassa on paljon yrittäjyyttä suosivia kansanedustajia, poliittisia ryhmiä, joihin myös sosialidemokraatit kuuluvat. Nyt voidaan vaikka keskustella siitä, pitäisikö hallitusohjelmaa tarkistaa ja saada hallitus tekemään sen kaltainen muutosesitys, mitä ed. Bremer tässä perää.

Kyllä haluan uskoa, että sosialidemokraateilta löytyy aitoa halua ja rohkeutta olla nimenomaan parantamassa pienyritystoimintaa. Ed. Bremer on varmaan siltä osin oikeassa, että varmaan meidän lainsäädäntömme on liikaa lähtenyt suuryritysten tai keskisuurten yritysten pohjilta ja pitäisi nimenomaan kannustaa ja mataloittaa sitä kynnystä, että pienyrittäjät pääsevät toimimaan.

[6] **Klaus Bremer /r:** Arvoisa rouva puhemies! En itsekään aio jatkaa tarpeettomasti tätä keskustelua. Seuraavassa kohdassa on vähän samanlainen asia, joka ehkä olisi jopa voitu käsitellä yhtäaikaa.

Ed. Gustafsson, te kuitenkin sanoitte, että yrittäjyys Suomessa on vertailukelpoinen mihin maahan tahansa. Näinhän ei valitettavasti ole asia. Suomesta nimenomaan pienet perheyritykset puuttuvat, ja kun osa perheestä joutuu työttömyyteen, niin tästä johtuvat osittain meidän korkeat työttömyyslukumme. Maissa, joissa perheyritystoiminta on hyvin kehittynyt, perhe hoitaa omansa ja ottaa heidät mukaan omaan toimintaansa. Se pienentää oleellisesti myöskin työttömyyskortistoihin ilmoittautumista. Tästä nähdään esimerkkejä jo Ruotsissa.

Ei ole mitään mieltä nostaa tässä esille sosialidemokraattista puoluetta sillä tavalla vastustajana, että siitä tulee todellinen vastustaja. Kuitenkin toivoisin, että te puolueen sisällä näkisitte sen, mitä SAK:kin ja miten saatte aikaan SAK:ssa yrittäjyyden vastaista henkeä ja toimintaa. Toivoisin, että tulisitte mukaan vetämään tätä yhteistä rekeä voimakkaammin kuin tällä hetkellä ja tähän asti olette tehneet, koska koko Suomi sitä tarvitsee. Myöskin työttömyys, työllisyys ja sosialidemokraattinen puolue tarvitsevat sitä.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 189/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Klaus Bremer /r:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä on toinen sellainen esitys, joka on liittynyt tekemääni pienyhtiölakiehdotukseen. Tässä on hyvää se, että pieniä kirjanpitovelvollisia helpotetaan heidän kirjanpitovelvollisuudessaan. Tämä on sitä, mitä on toivottu, kun tähän asti kirjanpitolaki on tehty suuryhtiöitä ja suuryrityksiä varten. Se on hyvä asia. Huonoa tässä on ilmoitusvelvollisuus, jossa vedotaan tällaiseen läpinäkyvyyteen ja todetaan, että kaikki asiat on nähtävä ja julkistettava.

Nythän on suuri ero yrittäjällä ja yrittäjällä. Otan sosialidemokraattisen puolueen lähipiiristä esimerkkinä urheilukauppias Hellbergin. Hänellä on kauppa Porvoossa, yksi ainoa liike, viereen tulee Kesport, joka on tällainen sarja liikkeitä, suuri ketju. Jos ketjun tilinpäätöstiedot julkistetaan, niin Hellbergillä ei ole mitään mahdollisuuksia nähdä oman kilpailijansa taloudellista tilannetta, koska se sotkeutuu ketjun sisälle. Sitä vastoin Kesport-ketjulla on täydet mahdollisuudet analysoida viimeistä piirtoa myöten tämän yksinäisen kauppias Hellbergin taloudellinen tilanne ja se, mistä hän saa rahansa, ja ajaa hänet konkurssiin hyvin helposti sillä voimalla, mikä heillä on. Tässä on se epäoikeudenmukaisuus. Pitäisi olla pieni raja, kuinka suurten yritysten kaikki tiedot julkistetaan.

[2] **Kalevi Olin /sd:** Arvoisa puhemies! Olen pannut merkille, että ed. Hellberg varsin usein tarkastelee asioita pienyrittäjän näkökulmasta, ja sitä on pidettävä myönteisenä.

Tältä osin, jos ajatellaan kirjanpitolainsäädäntöä, totta kai avoimuus ja ikään kuin läpivalaisu on hyvä, jotta yhdenvertainen kilpailu voi toteutua. Toisaalta on useita liikesalaisuuden piiriin lukeutuvia asioita, joiden vuoksi on varmasti hyvä määritellä jotkut tunnusluvut sellaisiksi, että ne ovat yrittäjän ja verottajan keskeisiä. Mutta pyrkimys pienyrittäjyyden edistämiseen ja kilpailumahdollisuuksien parantamiseen, mitä ed. Bremer ilmeisesti tarkoittaa, on varmasti hyvä tällaiseen lähetekeskusteluun.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys eurooppalaista tutkimus- ja teknologiayhteistyöjärjestelmää koskevan puitesopimuksen sekä siihen liittyvän Länsi-Euroopan unionin sekä sen kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 76/2000 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 10/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

21) Hallituksen esitys laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain liitteenä olevan virvoitusjuomaverotaulukon muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 40/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 30/2000 vp
Lakialoite LA 44, 136/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

22) Hallituksen esitys maaoikeuksien lakkauttamisesta erityistuomioistuimina ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 86/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 10/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

23) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain 3 ja 8 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 94/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 28/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16.41.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen